

AMSAL

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31							

CHAPTER 1

Nyoe kheueh peutuah-peutuah nibak Nabi Sulaiman, aneuëk Nabi Daud, raja Israel.

² Tujuan jih na kheueh keuteutulông ureuëng mangat jiteupeue pakriban beujeuet keu ureuëng bijaksana, dan teuteupeue tata teureuteb udeb meunan cit hase teumeuphom ungkapan-ungkapan nyang teuseume makna nyang lhôk.

³ Peutuah-peutuah nyoe teupeurunoe pakriban ureuëng hase udeb deungon bijaksana, jujoe, ade dan beuna.

⁴ Ureuëng nyang hana peungalaman geupeuruno trok ubak ureuëng nyan na pikeran nyang tajam, dan ureuëng muda geupeuruno mangat hase jeuet keu ureuëng carông dan hase jiseumike seucara dewasa.

⁵ Deungon na peutuah-peutuah nyoe di ureuëng bijaksana pi meutamah peungeutahuan gobnyan, dan ureuëng nyang ka meupeundidekan teuma meuteumé bimbéngan.

⁶ Deungon na nyang lagée nyan awaknyan ka hase geuseunom makna nyang teusöm nyang na didalam peutuah dan geumeuphom tutoe haba ureuëng bijaksana dan masalah-masalah nyang jitanyong lé awaknyan.

⁷ Keu meuteumé iéleumé seujati, nyang phon-phon that harôh na rasa horeumat dan teumakot ubak TUHAN. Ureuëng bangai hana jihareuga hikeumat dan hana teuma jitem teupeuruno.

⁸ Simak kheueh peue nyang geupeugah lé ayah dan ma gata ubak gata, aneuëk ulôn,

⁹ sabab peue-peue nyang geupeuruno lé awaknyan keu gata jeuet keumeutamah pi-e jroh gata lagée hiasan ulée dan taloe takue keu teupeu lagak ruman gata.

¹⁰ Meunyoe ureuëng meudesya jibujuk gata, aneuëk ulôn, bék kheueh gata turot bujuk awaknyan.

¹¹ Meunyoe awaknyan jipeugah, "Jak, geutanyoe tajak mita ureuëng nyang paran gobnyan. Keu gura-gura, jak geutanyoe taseurang ureuëng nyang hana meusalah.

¹² Jinoenyoe awaknyan udeb lam keuadaan seunang dan seuhat, teuma singoh awaknyan jeuet keu ureuëng lagée siteungoh maté.

¹³ Tacok barang-barang awaknyan nyang meuyuem, mangat rumoh geutanyoe peunoh meuasoe deungon hareuta nyang teureupah.

¹⁴ Jak seutôt keunoe! Eunteuk hase nyang tacue nyan ta weuk beu ade!"

¹⁵ Bék kheueh taseutôt deungon ureuëng-ureuëng nyang na lagée nyan, hai aneuëk ulôn! Tapeujiôh nibak ureuëng nyan.

¹⁶ Awaknyan hana hase tinggai seungab sigohlom buet nyang jeuhet jikeureuja.

Awaknyan meuheut bubagaih-bagaih keuneuk poh maté.

¹⁷ Dicitém pih hana jitamong lam taron nyang teuteun meureuntang dikeue mata jih,

¹⁸ teuma di ureuëng nyang jeuhet nyan jiteun taron keu droe jih keudroe -- taron nyang teuma teupeuceulaka awaknyan.

¹⁹ Keubit that, ureuëng-ureuëng nyang mita nafeukah deungon cara jeuhet teuma jibayeue deungon nyawöng jih keudroe.

²⁰ Deungoe kheueh! Hikeumat jimeuhôi dijrot-jrot dan jikuk-kuk sira jikliek-kliek didalam padang ngon blang!

²¹ Jimeuhôi di babah-babah pintoe geureubang dan di teupat-teupat nyang ramé:

²² "Hai ureuëng-ureuëng beubal! Trok án pajan gata teutab lagée nyan? Pajan trok watée jih gata tapiôh tapeubeuah peungeutahuan dan tatulak peulajaran?

²³ Deungoe kheueh ulôn watée ulôn sapa gata, teuma keu gata teuma ulôn peugah asoe até lôn dan ulôn peurunoe peungeutahuan ulôn.

²⁴ Gata ka ulôn tawök, teuma gata tulak dan hana tapako.

²⁵ Banmandum naseuhat ulôn gata peujayéh dan nyang ulôn teugah gata tulak.

²⁶ Lé sabab nyan, meunyoé gata meuteumé bala, ulôn teuma lôn peukém gata. Meunyoé gata jiteuka teumakot, ulôn teuma lôn hina gata.

²⁷ Nyoe, ulôn teuma lôn hina gata gundah dan meudeurita sabab kakeunong lé beuncana nyang teuka lagée angén badée raya.

²⁸ Bak watéenyang gata tatawök ulôn, teuma nyang gata hôi nyan hana ulôn seuôt. Gata tamita ulôn homantong teuma nyang gata mitanyan teutab hana meurumpok deungon ulôn.

²⁹ Gata lagée ureuëng nyang hántom meuteumé deungon iéleumé peungeutahuan, dan beu-o gata taát ubak TUHAN.

³⁰ Gata hántom tatem teurimong bah meubacut pi naseuhat-naseuhat ulôn atawa tasimak ubak nyang ulôn teugah.

³¹ Lé sabab nyan, gata teuma tarasa keudroe akibat nibak buet-buet gata dan reuncana-reuncana gata nyang brok.

³² Ureuëng nyang hana peungalaman ureuëng nyan teuma maté sabab jipeujayéh ulôn, dan ureuëng bangai teuma hanco sabab hana jipako keu ulôn.

³³ Teuma ureuëng nyang jideungoe ulôn jihnyan teupeulara. Ureuëng nyan udeb deungon aman hana peureulée meurasa teumakot."

CHAPTER 2

Teurimong kheueh ajaran-ajaran ulôn, hai aneuëk ulôn, dan ingat kheueh sabe naseuhat-naseuhat ulôn keu gata.

² Gata simak kheueh peue nyang bijak sana dan useuha gata peuphom atra nyan.

³ Nyoe, aneuëk ulôn, useuha kheueh mangat na pikeran nyang tajam dan talakée kheueh peungeurtian.

⁴ Mita kheueh nyan lagée ureuëng mita méuh, dan tiyeub kheueh nyan lagée ureuëng tiyeub hareuta nyang na didalam tanoh.

⁵ Deungon na lagée nyan gata teuma tateupeue peue areuti jih teumakot ubak TUHAN dan gata teuma meuteumé peungeutahuan keuhai Po teu Allah.

⁶ TUHAN kheueh nyang bri hikeumat; nibak Gobnyan kheueh manusia meuteumé peungeutahuan dan peungeurtian.

- ⁷ Keu ureuëng nyang juJoe hana meucila, geubri peutulôngan dan peulindongan.
- ⁸ TUHAN geujaga ureuëng-ureuëng nyang peubuet ade, dan geulindong ureuëng nyang cinta ubak Gobnyan.
- ⁹ Meunyoe gata taseutôt ulôn, gata tateupeue peue nyang ade, juJoe dan jroh. Gata tateupeue cit teuma pakriban cara jih gata harôh udeb.
- ¹⁰ Gata teuma jeuet keu ureuëng nyang bijaksana, dan peungeutahuan gata teuma teupeumangat até gata.
- ¹¹ Peungeurtian dan ceureudek gata teuma peulindong gata,
- ¹² dan teutam gata mangat bék seutôt cara udeb nyang hana gét, dan teupeiujôh droe gata nibak ureuëng-ureuëng babah jih kutoe ngon jeuhet.
- ¹³ Awaknyan hana jitem seutôt cara udeb nyang gét; awaknyan jicok rot nyang seupôt dan peunoh deungon desya.
- ¹⁴ Awaknyan teuma meuteumé mangat nibak buet awaknyan nyang jeuhet.
- ¹⁵ Awaknyan jeuhet dan cara udeb awaknyan sirong.
- ¹⁶ Gata, aneuëk ulôn, teuma hase tatulak bujukan awaknyan nyang jeuhet nyang jiuseuha jipakat gata deungon tutoe haba nyang maméh.
- ¹⁷ Inong nyan hana seutia ubak lakoe jih dan ka jituwo janji droe jih ubak Allah.
- ¹⁸ Meunyoe gata tajak u rumoh jihnyan saban cit gata teungoh tajak ubak maté. Tajak keudeh saban cit deungon tajak u tempat ureuëng maté.
- ¹⁹ Ureuëng nyang ka jijak ubak gobnyan hana nyang jijak ubak rot keu-udeban.
- ²⁰ Lé sababnyan, hai aneuëk ulôn, taseutôt kheueh teuladan ureuëng nyang jroh, dan udeb kheueh meunurot keuheundak Po teu Allah.
- ²¹ Sabab, ureuëng nyang udeb meunurot keuheundak Po teu Allah, nyan kheueh ureuëng juJoe até, awaknyan kheueh nyang tinggai di nanggroë nyang ka geupeujanji lé TUHAN.
- ²² Teuma, ureuëng jeuhet dan meudesya geu-geulawa uluwa lé Po teu Allah nibak nanggroë nyan, lagée naleueng nyang teulot nibak tanoh.

CHAPTER 3

- B**ék kheueh tuwoe gata deungon peue nyang ka ulôn peurunoe keu gata, hai aneuëk ulôn. Ingat kheueh sabe ubak peurintah ulôn,
- ² mangat umu gata panyang dan udeb gata pih seujahteura.
- ³ Bah kheueh gata teutab peucaya dan seutia ubak Po teu Allah meunan cit seusabe gata. Ingat kheueh nyan dan takeubah kheueh lam até gata,
- ⁴ mangat gata geugalak dan geuhareuga lé Po teu Allah dan manusia.
- ⁵ Peucaya kheueh ubak TUHAN deungon sipeunoh até gata, dan bék kheueh gata peubangga peungeurtian gata keudroe.
- ⁶ Ingat kheueh ubak TUHAN ateueh peue mantong nyang gata peubuet, dan Gobnyan teuma geutunyok keu gata keuhai udeb nyang leubeh sampoeureuna.
- ⁷ Bék kheueh gata anggab droe gata leubeh carông nibak nyang seubeuna jih; taát kheueh ubak TUHAN dan peujiôh kheueh nyang jeuhet.
- ⁸ Buet gatanyan teuma jeuet keu ubat nibak gata nyang teupeupuléh badan gata dan teupeuseugar baten gata.
- ⁹ Horeumat kheueh TUHAN deungon jalan tapeuseumah keureubeuen nyang leubeh gét nibak peue mantong hareuta gata dan hase tanoh gata,

- ¹⁰ teuma gupok-gupok gata peunoh deungon gandom, dan ié anggô gata teuma meulimpah-limpah sampoe hana seb teupat keu teukeubah ié anggô nyang le nyan.
- ¹¹ Meunyoe TUHAN geuheuntam gata, hai aneuëk ulôn, teurimong kheueh nyan sibagoe peuingat keu gata, dan bék kheueh até gata meuhôb deungon geupeubuet ateuh gata nyang lagée nyan.
- ¹² TUHAN geuseunuét ureuëng nyang geucinta nyan, saban cit lagée sidroe ayah geuseunuét aneuëk gobnyan nyang lumpah geugaséh.
- ¹³ Meu-untông that ureuëng nyang jeuet bijaksana dan meuteumé peungeurtian.
- ¹⁴ Untông jih leubeh raya nibak peue nyang jiteumé nibak pirak, dan leubeh meuyuem nibak méuh.
- ¹⁵ Hikeumat jih leubeh meuhareuga nibak batée peumata; banmandum nyang gata lakée hana nyang hase jipeusaban deungon nyan.
- ¹⁶ Hikeumat nyang teubri keu gata na kheueh umu nyang panyang, kaya dan horeumat.
- ¹⁷ Hikeumat udeb gata seunang ngon mangat dan seujahteura.
- ¹⁸ Ureuëng nyang jimumat kong that ubak hikeumat teuma jirasa udeb nyang sejati dan bahgia.
- ¹⁹ Deungon hikeumat, TUHAN geucebta bumoe; deungon akai budo Gobnyan geuleueng langét nibak teupat Gobnyan.
- ²⁰ Deungon iéleumé peungeutahuan Gobnyan laju geupeugöt kulam-kulam mata ié di miyueb tanoh beukah dan laju ji ile ié nyan meunan cit deungon awan dilangét jiro ié ujeuen u ateuh bumoe.
- ²¹ Sabab nyan, tamumat kheueh ubak hikeumat dan ubak peutimbangan nyang paih, hai aneuëk ulôn! Bék sagai-sagai atranyan tapeuleuh le,
- ²² teuma udeb gata teupeulara -- indah dan mangat ngon seunang hana teukira.
- ²³ Gata teuma tajak deungon aman, dan hana meugantoh.
- ²⁴ Gata teuma tajak éh deungon hana teurasa teumakot, gata ta teungét meuseuneunya simalam beungoh hana nyang peukaru gata.
- ²⁵ Hana peureulée gata teumakot keuhai bala nyang teuka deungon hana teusangka-sangka lagée angén badée, nyang jilanda ateuh ureuëng-ureuëng jeuhet.
- ²⁶ TUHAN teuma geujaga gata. Gobnyan hana geupeubiyeu gata meusuruek u dalam jeunieb.
- ²⁷ Meunyoe gata na keumampuan keu tapeubuet nyang jroh ateuh ureuëng nyang peureulée ubak keubaíekan gata, bék kheueh gata tulak keu gata peubuet hai nyang jilakée nyan.
- ²⁸ Bék kheueh tayue seusabe gata jipreh sampoe óh singoh beungoh, meunyoe bak saát nyoe gata hase tatulông jihnyan.
- ²⁹ Bék kheueh gata reuncana sapeue-peue nyang hase teupeurugo seusabe gata nyang tinggai rab deungon gata dan jipeucaya ubak gata.
- ³⁰ Bék meudakwa deungon hana sabab ngon sidroe-droe ureuëng nyang ureuëng nyan hántom na jipeubuet salah keu gata.
- ³¹ Bék kheueh picék até gata keu ureuëng nyang jipeuguna keukeurasan, dan bék taturot pi-e ureuëng nyan.
- ³² Sabab TUHAN geubanci keu ureuëng nyang jipeubuet jeuhet, teuma Gobnyan krab deungon ureuëng nyang teupat udeb jih.
- ³³ TUHAN geukutok ureuëng jeuhet, teuma geubri beureukat keu rumoh ureuëng nyang taát ubak Gobnyan.

³⁴ TUHAN geubanci keu ureuëng nyang manyang até, teuma geubri beureukat keu ureuëng nyang miyueb até.

³⁵ Ureuëng bijaksana teuma meutamah haröm nan jih, seudangkan ureuëng bangai seumaken teucela.

CHAPTER 4

Hai aneuëk-aneuëk ulôn, deungoe kheue naseuhat ureuëng syiek gata! Simak kheueh nyan, teuma gata jeuet keu ureuëng áréh.

² Nyang ulôn peurunoe keu gata nyoe gét, sabab nyan bék kheueh gata anggab phui ubak gobnyan.

³ Watée ulôn mantong ubit, aneuëk tunggai ureuëng syiek ulôn,

⁴ ulôn geupeuruno lé ureuëng syiek lôn. Gobnyan geupeugah lagée nyoe, "Ingat kheueh ubak naseuhat-naseuhat ulôn, bék kheueh sagai-sagai gata tuwoe. Peujak kheueh peue nyang ulôn bri peutunyok, mangat udeb gata bahgia.

⁵ Beujeuet kheueh keu ureuëng nyang bijaksana dan carông! Ingat kheueh sabe ubak naseuhat-naseuhat ulôn dan bék kheueh taböih jiôh-jiôh."

⁶ Hareuga kheueh hikeumat, teuma hikeumat teulindong gata; cinta kheueh jihnyan teuma jihnyan teutab geucinta gata mangat teutab aman.

⁷ Hai nyang peunteng nyang harôh gata peubuet phon-phon that na kheueh ta useuha beujeuet keu ureuëng bijaksana. Peue mantong nyang gata tiyeub, nyang phon na kheueh gata useuha beumeuteumé peungeurtian.

⁸ Seuôn kheueh hikeumat, teuma gata jipeumulia lé Gobnyan. Wa kheueh jihnyan, teuma jihnyan geupeuteuka horeumat keu gata.

⁹ Gobnyan teuma geubri keu gata keunarang bungöng nyang gét keu jeuet mahkota gata.

¹⁰ Deungoe kheueh ulôn, hai aneuëk ulôn! Simak kheueh beu jroh-jroh naseuhat ulôn nyoe, teuma umu gata panyang.

¹¹ Ulôn ka lôn peurunoe hikeumat keu gata dan lôn tunyok cara udeb nyang beuna.

¹² Meunyoë gata udeb nyang lagéenyang, teuma gata hana teuhalang watée tajak, dan hana meugantoh watée taplueng.

¹³ Ingat kheueh sabe keu ajaran nyang ka tateurimong nibak ulôn. Jaga kheueh nyan beugöt-göt, sabab deungon ajaran nyan gata teuma meuhase.

¹⁴ Bék taseutôt cara udeb ureuëng jeuhet, dan bék teuma tacuntoh buet-buet awaknyan.

¹⁵ Bék kheueh gata peupeunoh peuratian gata keu awaknyan. Peujiôh kheueh awaknyan dan tajak kheueh laju!

¹⁶ Ureuëng jeuhet hana hase jiéh sigohlom jiteumé peubuet buet nyang brok. Dan awaknyan hana teungét sigohlom jipeuceulaka ureuëng laén.

¹⁷ Keujeuhetan dan keukeujaman na kheueh lagée peunajoh dan ié jieb nibak awaknyan.

¹⁸ Rot ureuëng jeuhet seupôt lagée seupôt malam nyang gulita. Awaknyan meugantoh dan reubah hana soe teupeue. Seubalek jih, rot nyang geujak lé ureuëng jroh na kheueh lagée jiteubiet mata uroe; maken treb maken trang, akhé jih ka trang peungéh meuble-ble.

²⁰ Simak kheueh haba ulôn nyoe! Dan deungoe kheueh naseuhat ulôn.

²¹ Bék kheueh tatiek nyan, teuma takeubah kheueh lam até gata.

²² Ureuëng nyang jipeuphom nyan teuma udeb dan jeuet keu seuhat.

²³ Jaga kheueh até gata beugöt-göt, sabab até gata nyan kheueh nyang peuteuntée rot udeb gata.

- ²⁴ Bék kheueh tacuba-cuba gata meututoe deungon nariet nyang sulet dan hana beutôi. Peujiôh kheueh nariet beurakah nyang sulet dan tutoe haba nyang meukeusut jih gata peusisat ureuëng laén.
- ²⁵ Bah kheueh ruman gata meucahya sibagoe tanda keujujoran até gata; hana peureulée gata meulakon siulah-ulah na udeueng dilikot batée.
- ²⁶ Pike kheueh beugét-gét sigohlom tapeubuet, teuma gata meuhase peue mantong nyang gata useuha.
- ²⁷ Peujiôh kheueh nyang jeuhet, dan udeb kheueh deungon juJoe. Dan bék kheueh meusigopih meusimpang nibak rot nyang beuna.

CHAPTER 5

Aneuek ulôn, deungoe kheueh ulôn! Simak kheueh keubijaksanaan ulôn dan peungeurtian nyang ulôn peurunoe keu gata,

- ² mangat gata tateupeue pakriban harôh taba droe dan tameututoe lagée ureuëng nyang na iéleumé.
- ³ Inong jeuhet, babah jih maméh lagée meulisan dan tutoe haba jih meumikat até,
- ⁴ teuma meunyoe banmandum nyan ka seuleusoe, nyang na tinggai na kheueh nyang phet dan deurita.
- ⁵ Gata geuhila u dalam donya ureuëng maté; rot nyang teujak teupeukeu ubak mawöt.
- ⁶ Jihnyan hana teutab nibak rot nyang teupeukeu ubak udeb; deungon hana jiteupeue bahwa jihnyan ka meusimpang nibak rot nyan.
- ⁷ Sabab nyan, hai aneuek-aneuek ulôn, deungoe tutoe haba lôn dan bék kheueh gata peubiyeu meunan mantong.
- ⁸ Peujiôh kheueh ureuëng inong nyang lagée nyan! Dan rumoh jih pih bék gata peuto.
- ⁹ Meunyoe gata meungon ngon inong nyan, gata teuma gadôh keuhoreumatan gata dan nyawöng gata teuma teutarek bak watée gata mantong muda lé ureuëng nyang hana rasa gaséh sayang.
- ¹⁰ Hareuta keukayaan gata teuma habéh jipajoh lé ureuëng laén, dan hase jeuréh payah gata jeuet keu atra milék ureuëng laén nyang hana gata turi.
- ¹¹ Akhé jih gata jiteuka tunu, meunyoe tuboh gata ka habéh jipajoh lé peunyakét.
- ¹² Laju gata geupeugah, "Ah, keupeue lôn banci keu naseuhat? Dan pakon ulôn hana lôn tem ji teugah?
- ¹³ Ulôn hana lôn tem deungon gurée-gurée lôn dan hana lôn tem lôn seutôt gobnyan.
- ¹⁴ Hana teusangka-sangka ulôn nyoe ka hana yuem dimata masyarakat."
- ¹⁵ Lé sababnyan, beuseutia dan tagaséh kheueh keu peurumoh gata keudroe dan tabri kheueh cinta keubino gata mantong.
- ¹⁶ Hana guna gata mita nikmat nibak ureuëng nyang bukon peurumoh gata.
- ¹⁷ Nikmat nyan khusus keu gata dan peurumoh gata, kon deungon ureuëng laén.
- ¹⁸ Sabab nyan, bahkheueh gata beumeubahgia deungon peurumoh gata keudroe; mita kheueh nikmat nibak aneuek dara nyang ka gata meugatib --
- ¹⁹ aneuek dara nyang lagak jeulita dan lincah lagée rusa. Bah kheueh tuboh jih nyang lagak nyan sabe lam keuadaan pungoe gila dan asmara jih sampoe teumabök-mabök gata.
- ²⁰ Keupeue guna meuheut keu inong laén, hai aneuek ulôn? Keupeue gata meumukah deungon inong dajéue?

- ²¹ TUHAN deuh geukalon peue mantong nyang jipeubuet lé manusia. Ho mantong manusia nyan jijak TUHAN teutab geukawai.
- ²² Desya ureuëng jeuhet lagée jeunieb peurangkab nyang teucarueh ureuëng nyan keudroe.
- ²³ Jihnyan maté sabab hana jiteurimong naseuhat. Sabab bangai nyan nyang ba jihnyan ubak hanco.

CHAPTER 6

Aneuëk ulôn, mungken gata na tameujanji ubak sidroe-droe ureuëng keugata tanggong utang jih.

- ² Dan jeuet mantong gata ka meucarueh deungon tutoe haba gata dan teupeurangkab deungon janji gata keudroe.
- ³ Meunyoe beutôi meunan, aneuëk ulôn, gata kana lam keukuasaan ureuëng nyan. Teuma nyoe kheueh cara jih mangat gata hase tateubiet: bubagaih gatajak ubak ureuëng nyan; lakée kheueh deungon peunoh harab mangat jihnyan jitem peuleueh gata.
- ⁴ Bék kheueh tajak éh ilée, dan bék tapiôh hék.
- ⁵ Peuleueh kheueh droe gata nibak peurangkab nyan lagée cicém atawa rusa jipeuleueh droe nibak ureuëng let.
- ⁶ Ureuëng beu-o harôh jikalon cara udeb sidom dan jimeurunoe nibak sidom nyan.
- ⁷ Sidom hana peumimpén, hana teuma peunguasa dan nyang kawai,
- ⁸ teuma teungoh mantong musém keumeukoh di sidom-sidom nyan jipeusapat beukai keu jikeubah watée teuka musém deuk.
- ⁹ Sampoe ánpajan sibeu-o nyan jitem éh? Dan pajan kheueh jihnyan jitem beudôh?
- ¹⁰ Jihnyan jiduek mantong deungon jaroe lam pangkée sira jipiôh, dan laju jipeugah, "Ah, ulôn jak éh sikeujab, ulôn teungéut that mata."
- ¹¹ Teuma, watée jihnyan teungoh teungéut nibak teupat éh, jihnyan laju teuka lé bala kureueng atra dan gasien nyang teuka lagée peurampok meusinjata.
- ¹² Ureuëng jeuhet dan ureuëng kureueng aja jimeusulet dipat-pat mantong.
- ¹³ Jihnyan jimeuén mata dan jipeugöt isyarat keu teumipée.
- ¹⁴ Pikeran jih nyang brok ka peunoh deungon reuncana jeuhet dan jipeuteuka dakwa meudakwa dipat-pat mantong.
- ¹⁵ Banmandum nyan na kheueh rhot ubak sabab keuceulakaan nyang rhot ateueh droe jih keudroe deungon hana teusangka-sangka, dan jihnyan hanco banmandum.
- ¹⁶ Na tujuh boh peukara nyang geubanci lé TUHAN dan hana jeuet geupeubiyeu meunan mantong: Sikeub nyang sombong, babah nyang peugah haba sulet, jaroe nyang jipoh maté ureuëng nyang hana meusalah, utak nyang jireuncana hai-hai nyang jeuhet, gaki nyang bagaih-bagaih jijak ubak buet nyang jeuhet, saksi nyang hana jipiôh-piôh jimeusulet, dan ureuëng-ureuëng nyang jipeuteuka musoh lamkawan rakan deungon rakan.
- ²⁰ Aneuëk ulôn, tapeubuet kheueh laju peue nyang geupeurintah lé ureuëng syiek gata, dan bék tuwoe ubak peue nyang ka geunaseuhat lé ma gata.
- ²¹ Ingat kheueh sabe ubak tutoe haba gobnyan dan takeubah kheueh nyan lam até.
- ²² Ajaran-ajaran gobnyan teubimbéng gata nibak rot ueh raya, nyang jaga gata óh watée malam, dan nyang bri peutunyok nibak gata óh watée gata tabeudôh.
- ²³ Peutunyok-peutunyok nyang teuka nibak ureuëng syiek gata na kheueh lagée panyöt

tanglong nyang hu trang meucahya; geuteugah gata na kheueh teutunyok keu gata pakriban cara udeb nyang jroh.

²⁴ Deungon na nyang lagéenyan gata ka geupeujiôh nibak ureuëng-ureuëng inong jeuhet, dan nibak jirayu nyang meubisa keu peurumoh ureuëng laén.

²⁵ Bék kheueh gata teugoda lé ceudah dan lagak ureuëng nyan, dan bék kheueh teupikat deungon mata awaknyan nyang peurayu.

²⁶ Inong jeuhet si tukang mukah hase teusiwa deungon bu saboh pireng, teuma meunyoe meumukah deungon peurumoh gob harôh teubayeue deungon nyawöng.

²⁷ Peu kheueh na ureuëng nyang hase jiwa apui deungon hana tutong bajée jih?

²⁸ Dan peu kheueh na ureuëng nyang hase jigilo ngéue apui deungon hana tutong gaki jih?

²⁹ Banmandum nyan saban bahya jih lagée meumukah deungon peurumoh ureuëng laén. Soemantong nyang peubuet nyan hana teupeusie nibak huköman.

³⁰ Meunyoe ureuëng jijak cua peunajoh, bahpi sabab deuk, ureuëng nyan teuma teuhina.

³¹ Dan meunyoe ureuëng nyan keunong drob ureuëng nyan harôh jibayeue lom tujuh goe lipat; deungon nyan ureuëng nyan harôh gadôh banmandum hareuta milék jih keudroe.

³² Teuma pakriban kheueh deungon ureuëng agam nyang meuzina? Ureuëng nyan ka jireuloh droe jihnyan keudroe! Bangai that-that ureuëng nyan!

³³ Ureuëng nyan teuma teuseuksa dan jihina. Nan jihnyan teuma ka kutoe sampoe siumu masa.

³⁴ Sabab, deungon na nyang jipeubuet lagée nyan lakoe ureuëng inong nyan ka jeuet keu ureuëng ceumuru, sampoe beungéh silakoe nyan meutamah-tamah ju. Dan meunyoe jihnyan jibalaih dam, nibak ureuëng nyan ka hana le rasa gaséh sayang.

³⁵ Ureuëng nyan hana hase teubujuk deungon péng; hadiah nyang le sidub toh mantong hana hase teupeureuda beungéh ureuëng nyan. Indonesia

CHAPTER 7

Ingat kheueh tutoe haba ulôn, hai aneuëk ulôn, dan bék tuwoe ubak peue nyang ka ulôn peugah bak gata.

² Seutôt kheueh ubak naseuhah-naseuhah ulôn mangat gata udeb bahgia. Dan taseutôt kheueh ajaran ulôn beujroh-jroh lagée gata jaga aneuk mata keudroe.

³ Ingat kheueh ubak ajaran-ajaran nyang ka ulôn peurunoe nyan, dan takeubah kheueh lam até sanubari gata.

⁴ Anggab kheueh hikeumat sibagoe syedara gata dan peungeutahuan sibagoe sahabat gata nyang paleng rab nibak gata.

⁵ Deungon hikeumat teuma geupeujiôh gata nibak ureuëng inong jeuhet, nibak ureuëng inong nyang meurayu deungon tutoe haba nyang maméh.

⁶ Bak siuroe ulôn kalon rot tingkab rumoh lôn.

⁷ Deuh laju ulôn ngieng ramé that aneuëk muda nyang mantong ijo-ijo; teuma khusus jih ulôn ngieng sidroe nyang bangai lamkawan awaknyan.

⁸ Óh seupôt uroe watée jih karab malam, aneuëk muda nyan lôn ngieng jijak-jak tô deungon tikongan nibak rot nyang teujak ubak rumoh sidroe ureuëng inong.

¹⁰ Ureuëng inong nyan na kheueh sidroe inong nyang hana ék jiduek di rumoh. Siat-at inong nyan ka deuh bak binéh rot, óh lheuehnyan ka leumah teuma nibak binéh padang, atawa jidong sira jipreh nibak simpang rot. Peurangoe jih beurani that dan hana jiteupeue

malée. Óh lheuehnyan ulôn kalon inong nyan jiteubiet deungon peukayan inong lunte, laju jipeurab ubak aneuëk muda nyang bangai nyan deungon reuncana nyang lisyek.

¹³ Inong nyan laju jiwa aneuëk mudanyan sira jicöm. Deungon hana malée laju jipeugah,

¹⁴ "Uroenyoe ulôn harôh lôn bayeue kaôy lôn, dan keu nyan ulôn ka lheueh lôn peuseumah keureubeuen.

¹⁵ Nyang kheueh sabab jih ulôn teubiet keulôn mita gata, mangat gata tamakheun di rumoh lôn. Jinoenyoe ka meurumpok ulôn deungon gata!

¹⁶ Teupat éh ulôn ka lôn peungui deungon ija sipre nyang meubagoe wareuna nibak nanggroë Meusé,

¹⁷ dan ka ulôn boh minyéuk mangat bée mur, ceundana dan kayée maméh.

¹⁸ Jinoe, jak geutanyoe ta meucumbu dan ta nikmat asmara geutanyoe simalam suntok.

¹⁹ Lakoe ulôn hana di rumoh, gobnyan teungoh geujak u teupat nyang jiôh.

²⁰ Meusajan gobnyan péng le that geuba, dan hana geuwoe lam dua aleuhad nyoe."

²¹ Meunan kheueh cara jih inong jeuhet nyan jirayu peumuda nyan deungon meubagoe rayuan nyang lumpah meumikat sampoe teugoda kheueh aneuëk muda nyan.

²² Hana panyang pike laju jiseutôt inong jeuhet nyan lagée leumô jihue bak teupat sie dan lagée ureuëng huköman nyang teungoh jiba mangat jiteurimong huköm nyang teukeubah keu ureuëng bangai;

²³ sikeujab teuk aneuëk panah teuma teupeubeusôt lam até jih. Lagée cicém jipo jijak ubak taron, meunan kheueh peumuda nyan hana jisada bahwa nyawöng jih teungoh teu ancām.

²⁴ Lé sababnyan, hai aneuëk-aneuëk lôn, deungoe kheueh ulôn. Dan simak kheueh kheueh naseuhāt-naseuhāt ulôn.

²⁵ Bék tapeubiyeu inong nyang lagéenyān jipikat até gata; dan bék tajak tamita jihnyan,

²⁶ sabab jihnyan ka jipeuhanco udeb ureuëng agam nyang le. Hana teu itong le jih nyang ka binasa sabab lé inong nyan.

²⁷ Meunyoe teujak u rumoh inong nyan saban cit teucok rot nyang panék ubak maté.
Indonesia

CHAPTER 8

Deungoe, keubijaksanaan jimeuhôi-meuhôi, hikeumat teubeuôt su.

² Geudong dibukét-bukét bak binéh jalan, dan nibak simpang-simpang rot raya.

³ Dipintoe geureubang, bak rot tamong u dalam banda, disinan kheueh teudeungoe su gobnyan.

⁴ "Hai, umat manusia, keu gata deungoe lôn peugah; tieb-tieb insan nyang na di ateueh bumoe, simak kheueh nyang ulôn tawök nyoe!

⁵ Gata nyang gohlom na peungalaman, meurunoe kheueh mangat na pikeran nyang tajam; dan gata nyang beubal, meurunoe kheueh mangat insaf.

⁶ Simak kheueh tutoe ulôn nyoe, sabab banmandum teupat dan mutu jih gét.

⁷ Nyang ulôn peugah, beutôi banmandum, sabab ulôn banci keu haba sulet.

⁸ Tutoe haba ulôn juJoe banmandum, hana saboh pih nyang na meupalet atawa salah.

⁹ Keu ureuëng malém, haba ulôn nyoe beutôi, nibak ureuëng nyang áreh, haba ulôn nyan teupat.

¹⁰ Peuyuem kheueh naseuhāt ulôn leubeh nibak pirak nyang aseuli, dan leubeh pe-

peunteng kheueh peungeutahuan leubeh nibak méuh aseuli.

11 Ulôn kheueh hikeumat, leubeh meuyuem nibak beulian; hana hase teubandeng deungon peue mantong nyang gata lakée.

12 Ulôn kheueh hikeumat; nibak ulôn na peungeurtian, keubijaksanaan dan peungeutahuan.

13 teuhoreumat TUHAN nyang makna jih teubanci keu nyang jeuhet; dan ulôn hana galak keusombongan dan keu angkohan. Ulôn banci ubak tingkah laku nyang jeuhet dan tutoe haba tipée muslihat.

14 Ulôn kheueh nyang bri ilham. Dan ulôn cit teuma nyang wujud hainyan. Ulôn ceureudek dan teuga teuma.

15 Raja-raja ulôn tulông mangat geupeujak buet peumeurintah, nyang mat kuasa ulôn tulông jipeudong keuadalan.

16 Sabab jasa ulôn, bubena ureuëng rayeuk dan bubena bansawan jimat peurintah dan jipeubuet keuadalan.

17 Ulôn lôn gaséh keu awaknyan nyang galak keu ulôn; nyang mita ulôn teuma meurumpok ngon lôn.

18 Nibak ulôn na teukeubah keukayaan meunan cit keuhoreumatan dan keumakmuran.

19 Nyang gata teumé nibak ulôn leubeh nibak méuh aseuli; dan leubeh meuyuem nibak pirak nyang aseuli.

20 Ulôn kuseutôt rot keuadalan, ulôn bôt langkah bak jalan keujujoran.

21 Ureuëng nyang jigaséh keu ulôn, ulôn peujeuet keu ureuëng kaya; dan ulôn peupeunoh rumoh jihnyan deungon hareuta beunda.

22 Ulôn geucebta lé TUHAN sibagoe nyang keu phon, ulôn kheueh hase karya Gobnyan nyang paleng phon yoh masa ilée.

23 Ulôn geupeugét yoh phon that jeuet jamén, yoh awaiphon, sigohlom bumoe geucebta.

24 Ulôn lahé sigohlom teucebta samudera raya, sigohlom na asai mata ié.

25 Ulôn lahé sigohlom gunung-gunong geupeudong lé Gobnyan, dan sigohlom bukét-bukét geupeudong lagée nyang kana,

26 sigohlom TUHAN geucebta bumoe dan padang-padang nyang kana, dan sigohlom geucebta sigumpai tanoh nyang paleng phon.

27 Ulôn kalon keudroe watée langét geuleueng di manyang, dan cakrawala geureuntang di ateueh laôt raya,

28 yoh watée TUHAN geukeubah di angkasa, dan geupeuhah asai-asai samudera,

29 yoh watée Gobnyan geupeurintah ubak ié laôt mangat bék jilewat ubak bataih-bataih nyang kana. Disinan pih na ulôn teuka yoh watée lapek bumoe geukeubah sinan.

30 Ulôn na di sampéng Gobnyan sibagoe aneuëk nyang paleng geusayang lé Gobnyan, tieb-tieb uroe ulôn kheueh keubahgiaan Gobnyan; sabe ulôn meuén-meuén dikeue Gobnyan.

31 Ulôn meuseunang-seunang di ateueh bumoe Gobnyan, dan meurasa bahgia lamkawan manusia.

32 Lé sababnyan, deungoe kheueh ulôn, hai ureuëng muda! Taturot kheueh peutunyok ulôn, teuma gata bahgia.

33 Teurimong kheueh peutuwah dan jeuet kheueh keu ureuëng bijaksana, bék kheueh gata anggab phui hainyan.

34 Mubahgia kheueh ureuëng nyang jideungoe ulôn nyang tieb-tieb uroe jiduek sira jipreh di babah pintoe rumoh ulôn, dan meujaga-jaga nibak pintoe geureubang teupat tinggai

lôn.

³⁵ Soe nyang meuteumé ulôn, ureuëng nyan jiteumé udeb, keu ureuëng nyan TUHAN geugalak.

³⁶ Soe nyang hana meuteumé deungon ulôn, ureuëng nyan ka jipeurugoe droe jih keudroe; ureuëng nyang jibanci keu ulôn, ureuëng nyan jicinta keu mawöt." Indonesia

CHAPTER 9

Hikeumat ka teupeudong rumoh, dan teupeudong ban tujuh boh taméh jih.

² Gobnyan ka geusie beulatang peulara keu khanuri, geu ulah ié anggô dan jiseudia hidangan.

³ Peulayan-peulayan nyang inong jiyuejak mangat tamawök-mawök nibak teupat nyang manyang di banda,

⁴ "Soe-soe ureuëng nyang hana peungalaman, cuba jak keunoe!" Keu ureuëng nyang hana meuakai budoe, hikeumat jipeugah,

⁵ "Jak keunoe tamakheun peunajoh ulôn dan ié anggô nyang ka ulôn useuha.

⁶ Tinggai laju nyang bangai, mangat gata udeb bahagia. Ta seutôt kheueh jalan ureuëng áreh."

⁷ Meunyo ureuëng nyang hana jitem teupeurunoe tatunyok laju salah jih, gobnyan teuma geupeukém gata. Meunyo ureuëng jeuhet gata beungéh, jihnyan jiteunak gata.

⁸ Bék gata rapa ureuëng nyang hana jitem teupeurunoe, jihnyan jibanci keu gata. Teuma meunyo ureuëng bijaksana gata tunyok buet jih nyang salah, ureuëng nyan teuma jihareuga gata.

⁹ Meunyo ureuëng bijaksana gata jok naseuhat, ureuëng nyan jeuet keu ureuëng nyang leubeh bijaksana. Dan meunyo ureuëng nyang taát ubak Allah gata peurunoe, iéleumé peungeutahuan ureuëng nyan teuma meutamah.

¹⁰ Mangat jeuet keu ureuëng bijaksana, nyang phon-phon that ureuëng nyan harôh na rasa horeumat dan teumakot ubak TUHAN. Meunyo gata taturi Nyang Mahasuci, gata teuma meuteumé peungeurtian.

¹¹ Hikeumat teubri keu gata umu nyang panyang.

¹² Meunyo hikeumat kana nibak gata, gata keudroe nyang meu untông. Teuma meunyo hikeumat gata tulak, gata keudroe teuma nyang rugoe.

¹³ Ureuëng bangai na kheueh lagée inong teuga that meurapa nyang hana peungalaman dan hana jiteupeue malée.

¹⁴ Teupat jih na kheueh di babah pintoe rumoh jih atawa dibabah pintoe geureubang banda.

¹⁵ Nibak teupat nyan laju jitawök ubak ureuëng-ureuëng nyang na liwat. Ureuëng nyang jujoe até jibujuk teuma,

¹⁶ "Jak keunoe tapiôh, hai gata banmandum nyang gohlom na peungalaman!" Dan keu ureuëng nyang meuakai budho gobnyan jipeugah,

¹⁷ "Jai that nyang teucua rasa jih maméh that, dan makheun sira teumusöm-musöm leubeh mangat lom."

¹⁸ Awaknyan nyang jeuet keu eumpeun jihnyan hana jiteupeue bahwa ureuëng nyang saweue jihnyan ka meuteumé ajaijih diteupat nyan; dan awak nyang ka jitamong u dalam rumoh jihnyan, jinoenyoe kana didalam donya ureuëng maté. Indonesia

CHAPTER 10

Nyoe kheueh peutuah-peutuah Nabi Sulaiman: Aneuëk nyang bijaksana na kheueh keubanggaan ureuëng tuha; aneuëk nyang bangai jipeususah até ma jih.

² Keukayaan nyang jiteumé deungon cara jeuhet hana meuteumé laba; teuma seubalek jih, keujujoran nyang ba ureuëng nyan ubak keuseulamatan.

³ TUHAN hana geupeubiyeu ureuëng jroh-jroh deuk; teuma Gobnyan geupeuteun-peuteun ureuëng jeuhet mangat jeuet di ureuëng jeuhet nyan hana jiteumé nyang jimeuheut.

⁴ Ureuëng beu-oe teuma rhot ubak gasien; ureuëng jumot teuma meuteumé kaya.

⁵ Ureuëng bijaksana jipeusapat hase panen trok bak musém, teuma ureuëng nyang keureuja jih ji-éh mantong watée musém keumeukoh nyan teuka, teuma jiteuka malée keudroe jih keudroe.

⁶ Ureuëng nyang jroh teuma meuteumé beureukat. Buet nyang keujam na teusöm dilikot tutoe haba ureuëng jeuhet.

⁷ Keunangan keu ureuëng nyang jroh meuteumé beureukat, teuma di ureuëng jeuhet bagaih that teupeutuwoe.

⁸ Ureuëng nyang carông, galak geuteurimong naseuhah; ureuëng nyang mariet jih bangai teuma rhot bak sisat.

⁹ Ureuëng nyang juJoe udeb jih aman; ureuëng nyang galak peungéut gob rhot jih keunong tipée.

¹⁰ Soe nyang sôm keubeunaran, ureuëng nyan jiteuka keusosahan; soe nyang galak réekéeh deungon troh-trang, ureuëng nyan kaji useuha keuseujahteuraan.

¹¹ Tutoe haba ureuëng nyang gét teupeujeuet udeb bahgia, teuma dilikot tutoe haba ureuëng jeuhet na teusöm até nyang brok.

¹² Deungke ngon banci asai teuka dakwa meudakwi; cinta dan gaséh sayang teupeu amphon mandum keusalahan.

¹³ Ureuëng nyang pikeran jih tajam jimeututue deungon haba nyang bijaksana; teuma ureuëng nyang bangai peureulée teupeu jra.

¹⁴ Ureuëng nyang bijaksana geuhimpon iéleumé peungeutahuan; teuma meunyoe ureuëng bangai jipeugah haba, jihnyan jikawé keuceulakaan.

¹⁵ Atra keukayaan teupeulindong si ureuëng kaya, dan udeb meularat teupeuhanco si ureuëng gasien.

¹⁶ Meunyoe teupeubuet nyang jroh, upah jih na kheueh udeb bahgia; meunyoe teupeubuet desya, akibat jih leubeh le lom desya.

¹⁷ Soe nyang jipakoe keu nyang teuseugah ureuëng nyan udeb seujahteura, soe nyang hântem jimeungaku buet nyang salah ureuëng nyan kana lam bahaya.

¹⁸ Ureuëng nyang jisöm banci lam droe jih, ureuëng nyan na kheueh teumipée. Dan ureuëng nyang jitabu fiteunah na kheueh bangai.

¹⁹ Seumaken le teupeugah haba, seumaken le keumungkenan jih meudesya; ureuëng nyang hase jikeundali lidah jih na kheueh ureuëng bijaksana.

²⁰ Tutoe haba ureuëng nyang jroh lagée pirak aseuli; boh pikeran ureuëng jeuhet hana meuyuem meubacut pi.

²¹ Tutoe haba ureuëng nyang jroh, jeuet keu beureukat keu ureuëng ramé; teuma bangai ureuëng nyang bangai saban kajipoh droe jih keudroe.

²² Sabab beureukat TUHAN mantong kheueh manusia hase kaya; keureuja nyang brat hana hase teutamah hareuta.

- ²³ Ureuëng bangai galak that jipeubuet salah; teuma ureuëng bijaksana galak geumita hikeumat.
- ²⁴ Ureuëng juJoe bagaih that meuteumé peue nyang jikeuheundak; ureuëng jeuhet meuteumé peue nyang paleng jitakot.
- ²⁵ Meunyoe angén badée teuka, teusampôh kheueh ureuëng jeuhet; teuma ureuëng juJoe teutab teugoh siumu masa.
- ²⁶ Bék meuyue bak ureuëng beu-oe, jihnyan jipeutunu ureuëng nyang yue, lagée cuka jipeu seungke gigo atawa asab jipeu peudeh mata.
- ²⁷ Horeumat kheueh TUHAN, teuma gata udeb nyang treb; ureuëng jeuhet maté sigohlom watée jih teuka.
- ²⁸ Harapan ureuëng nyang jroh mangat jihnyan udeb bahgia; harapan ureuëng jeuhet shoh hana sapeuena.
- ²⁹ TUHAN geulindong ureuëng juJoe, teuma geujok bala keu ureuëng nyang peubuet jeuhet.
- ³⁰ Ureuëng nyang juJoe udeb aman seujahteura; ureuëng jeuhet hana tinggai nibak tanoh pusaka.
- ³¹ Ureuëng juJoe jipeugah haba deungon tutoe nyang bijaksana; ureuëng jeuhet geucöb babah jih.
- ³² Tutoe haba ureuëng juJoe keubit leupie that até; dan tutoe haba ureuëng jeuhet sabe lam sakét até.

CHAPTER 11

TUHAN geubanci keu ureuëng nyang jipeuguna céng nyang curang teuma Gobnyan galak keu ureuëng peuguna céng nyang pas lom teupat.

- ² Ureuëng nyang sombong teuma geuhina; dan ureuëng nyang miyueb até teuma bijaksana.
- ³ Ureuëng nyang jroh jitunton lé keujujoran jih; ureuëng galak meusulet teuma geupeuhanco deungon sulet jihnyan.
- ⁴ Meunyoe teuhadap ubak mawöt, hareuta beunda hanale meumakna; dan udeb gata teuma seulates meunyoe gata juJoe até.
- ⁵ Rot udeb ureuëng jroh jipeurata lé keujujoran, teuma ureuëng jeuhet jiba droe jih ubak keuhancoran.
- ⁶ Ureuëng juJoe seulates sabab até jihnyan teupat; dan ureuëng nyang hana jeuet teupeucaya, meusuruek lé waba jih keudroe.
- ⁷ Meunyoe ureuëng jeuhet nyang meuninggai donya, harapan ureuëng nyan pih maté; meuharab ubak teunaga droe keudroe hana meumakna.
- ⁸ Ureuëng saleh teupeusie nibak susah; dan ureuëng jeuhet meuteumé susah nyang hana teukira.
- ⁹ Tutoe haba ureuëng jeuhet keubit binasa; dan hikeumat ureuëng nyang jroh hase teupeu seulates.
- ¹⁰ Banda jeuet keuramé meunyoe ureuëng juJoe meuteumé reuzeki; dan rakyat meusurak geumbira meunyoe ureuëng jeuhet nyang maté.
- ¹¹ Reuseutu nibak ureuëng juJoe teupeuceudah banda; dan tutoe haba ureuëng jeuhet teupeureuloh teuma.
- ¹² Teuhina ureuëng laén na kheueh buet nyang paleng bangai; ureuëng nyang na akai

budho, hana jipeugah haba sapeue.

¹³ Ureuëng nyang ba haba angén ureuëng nyan hana hase jisöm rahsia, teuma ureuëng nyang jeuet teupeucaya ureuëng nyan hase jisöm rahsia peukara.

¹⁴ Bansa hanco meunyoe hana peumimpén nyang pimpén; seumaken le peunaseuhah, seumaken teujamin keuseulamatan.

¹⁵ Meujanji teubayeue utang ureuëng laén nyan tanda jih teupeu teuka bala; leubeh gét hana teulibat lam hai nyan mangat jeuet aman.

¹⁶ Ureuëng inong nyang jroh budho meuteumé keuhormatan; ureuëng keujam jipeusapat keukayaan.

¹⁷ Ureuëng nyang gét até keubit meu-untông droe keudroe jih; teuma ureuëng keujam keubit that rugoe keudroe jih nyan.

¹⁸ Untông ureuëng jeuhet na kheueh untông nyang seumu; dan untông ureuëng nyang jipeubuet nyang jroh na kheueh untông nyang seujati.

¹⁹ Soe nyang taát jipeubuet nyang gét, ureuëng nyan teuma udeb bahgia; soe nyang jimeukreueh keujipeubuet nyang jeuhet ureuëng nyan teungoh jijak ubak mawöt.

²⁰ TUHAN geubanci that keu ureuëng nyang até jih jeuhet, teuma jigaséh that keu ureuëng nyang udeb hana meucupa.

²¹ Ureuëng jeuhet pasti meuteumé huköman; dan ureuëng nyang jroh teuma seulamat.

²² Lagak sidroe ureuëng inong nyang hana meubudoe saban lagée euncien méuh jipeusok bak idong bui.

²³ Keuheundak ureuëng nyang jroh sabe meuhase nyang jroh, teuma nyang hase jiharab lé ureuëng jeuhet na kheueh beungéh.

²⁴ Na ureuëng nyang galak that jijok seudeukah, teuma ureuëng nyan meutamah kaya, teuma na ureuëng nyang galak meuhemat, jihnyan meutamah gasien ngon papa.

²⁵ Ureuëng nyang le jitem jok meutamah keulimpahan, dan ureuëng nyang galak jitulông teuma jitulông cit teuma.

²⁶ Soe mantong ureuëng nyang jitamon barang ureuëng nyan teuma jikutok lé ureuëng laén, teuma ureuëng nyang jipeubloe jihnyan teupujoe.

²⁷ Soe nyang rajin jipeubuet nyang jroh, ureuëng nyan teuma jigalak lé ureuëng ramé; dan soe ureuëng nyang galak jimita buet jeuhet, keu ureuëng nyan jipeurhot lé sosah.

²⁸ Soe nyang meubangga deungon hareuta ureuëng nyan luroh lagée ôn kayée tuha; dan ureuëng nyang saleh meukeumang lagée tarök kayée muda.

²⁹ Ureuëng nyang jipeususah rumoh tangga jih, nibak ureuëng nyan teuma gadôh peue-peue nyang na. Ureuëng bangai teuma jipeutimang ureuëng bijaksana.

³⁰ Ureuëng nyang saleh teuma teujamin lam udeb jih; dan ureuëng nyang bijaksana meutamah-tamah nyang seutôt jihnyan.

³¹ Meunyoe lam donya nyoe ureuëng nyang jroh pih meuteumé balasan, ka pasti ureuëng jeuhet dan meudesya meuteumé huköman.

CHAPTER 12

Ureuëng nyang cinta keu iéleumé peungeutahuan ureuëngnyan galak meunyoe teuseugah; teuma ureuëng nyang hana galak teuseugah na kheueh ureuëng bangai.

² Ureuëng nyang jroh geugalak lé TUHAN, teuma ureuëng nyang peuna nyang jeuhet jiteurimong huköman.

³ Hana meusidroe ureuëng pih nyang hase jaya deungon buet jeuhet; teuma ureuëng

jujoe teutab teuga, hana hase meuguncang.

⁴ Ureuëng binoe nyang jroh na kheueh keubanggaaan dan keubahgiaan lakoe jih, teuma peurumoh nyang jipeumalée lakoe na kheueh peunyakét tuleueng nyang jikurek trok lam sum-sum.

⁵ Ureuëng jujoe nyang jipike na kheueh hai-hai nyang gét; seudangkan ureuëng jeuhet jireuncana tipée daya.

⁶ Tutoe haba ureuëng jeuhet meumatékan; meunyoe tutoe haba ureuëng jujoe teuba ubak seulammat.

⁷ Ureuëng jeuhet reubah dan binasa deungon hana beukaih; teuma ureuëng nyang jroh teutab teuga tron meutron.

⁸ Ureuëng jipujoe sisuai deungon keubijaksanaan jihnyan; dan ureuëng nyang teuhina sisuai teuma deungon bangai jih.

⁹ Leubeh gét jeuet keu rakyat ubit asai na buet, nibak meulagak lagée ureuëng rayeuk padahai kureueng peunajoh.

¹⁰ Ureuëng nyang jroh jihiro keubeulatang peulara jih; teuma di ureuëng jeuhet jiseksa.

¹¹ Ureuëng meutani nyang jimeubuet brat bak jihnyan le that peunajoh, teuma ureuëng peuhabéh watée droe nibak hai-hai nyang hana meuguna na kheueh ureuëng bangai.

¹² Ureuëng jeuhet meuheut meuteumé keulaba nibak ureuëng doraka; di ureuëng gét-gét lagée bak kayée nyang hana putôh jimubôh.

¹³ Ureuëng jeuhet meucarueh ngon tutoe haba nyang brok nyang ka jipeugah; di ureuëng nyang gét meuseuliseh nibak keupayahan.

¹⁴ Tieb-tieb ureuëng meuteumé keunaleueng nyang sisuai deungon tutoe haba dan buet jihnyan; maséng-maséng teubri upah nyang sisuai deungon peue nyang jipeubuet.

¹⁵ Ureuëng bangai meurasa droe jih hántom na salah, teuma ureuëng bijaksana jitem deungoe naseuhat.

¹⁶ Meunyoe ureuëng bangai teusinggong, nibak watée nyan cit teuma jipeugah até jih sakét that; teuma ureuëng bijaksana hana jipako meunyoe jirapa.

¹⁷ Deungon teupeugah nyang beuna, ureuëng jipeudong keuadelan; deungon meusulet, ureuëng jipeuna keuhana adelan.

¹⁸ Mariet nyang hana meuteuntée hase teupeuluka até lagée teusôk deungon peudeueng; dan tutoe haba nyang bijaksana lagée ubat nyang bagaih puléh watéenyan cit teuma.

¹⁹ Sulet teuma deuh lam sikleb mata, teuma tutoe haba nyang beutôi teutab na siumu masa.

²⁰ Ureuëng nyang jireuncana buet nyang jeuhet galak keu nyang hana ade; ureuëng nyang jiuseuha bak buet nyang jroh teuma meuteumé bahgia.

²¹ Ureuëng nyang jroh hana teuma keunong musibah; dan di ureuëng jeuhet sabe lam keuadaan sosah.

²² TUHAN geubanci keu ureuëng nyang galak meusulet; teuma Gobnyan galak keu ureuëng nyang jujoe.

²³ Ureuëng bijaksana hana geupeuleumah droe iéleumé peungeutahuan jih; teuma di ureuëng bangai jipeugah-peugah haijih nyang bangai nyan.

²⁴ Sabab keureuja brat hana jitem meunyeurah sampoe ureuëng nyan hase jimat kuasa; meunyoe beu-o teupaksa ureuëng nyan jeuet keuhamba.

²⁵ Rasa khawate teupeutah seumangat, teuma tutoe haba nyang ramah nyan kheueh nyang peurayeuk até.

²⁶ Ureuëng nyang jroh leubeh meu-untông nibak teutangga jihnyan; ureuëng jeuhet sisat

sabab buet nyang jeuhet nyang jikeureuja.

²⁷ Meunyoë beu-o-beu-o hana hase peue nyang teucita-cita lam até; deungon meukeureuja brat ureuëng nyan jiteumé keukayaan.

²⁸ Ureuëng nyang jiseutôt bak jalan nyang beuna teuma udeb bahgia; dan ureuëng nyang jiseutôt nibak jalan nyang jeuhet jipeukeu ubak mawöt.

CHAPTER 13

Aneuëk nyang áreh jisimak meunyoë ureuëng syiek jih teungoh bri peutuah; teuma di ureuëng sombong hánjitem teurimong nyang meunyoë teutam.

² Tutoë haba ureuëng nyang jroh jipeuteuka laba; teuma ureuëng nyang hana jujoe galak ubak buet nyang keujam.

³ Ureuëng nyang até-até nibak tutoë haba meuteumé aman lam udeb jih; teuma ureuëng nyang jipeugah haba ban galak droe teuma rhot ubak malang.

⁴ Ureuëng beu-oe le that nyang jilakée teuma hana meusapeue pih nyang na jiteumé; teuma ureuëng nyang keureuja brat teutab jiteumé peue-peue nyang geukeuheundaki.

⁵ Ureuëng nyang jujoe jibanci that keu haba sulet; tingkah laku ureuëng jeuhet keubit malée dan cilaka.

⁶ Keujujoran teulindong keu ureuëng nyang udeb geuh teupat; jeuhet jipeuhanco ureuëng nyang meudesya.

⁷ Na ureuëng nyang meulagak kaya, padahai hana meuhareuta; na ureuëng nyang meulagak gasien, padahai kaya that.

⁸ Ureuëng kaya harôh jipeuteubiet péng mangat udeb jih aman; teuma ureuëng gasien beubaih nibak ancaman.

⁹ Ureuëng nyang malém lagée cahya nyang hu trang; teuma di ureuëng jeuhet lagée panyöt lon hana meucahya.

¹⁰ Ureuëng nyang angkoh nyang jipeuhase na kheueh dakwa-dakwi; ureuëng nyang bijaksana geutem teurimong ajaran.

¹¹ Keukayaan nyang jiteumé deungon mudah bagaih meukureueng; teuma hareuta nyang jipeusapat bacut deumi bacut bagaih meutamah le.

¹² Meunyoë harapan hana teupeupeunoh, baten hase meurana; meunyoë nyang teukeuheundak teukabui, até keubit bahgia.

¹³ Ureuëng nyang anggab enteng ajaran TUHAN, jipeuceulaka droe jih keudroe; teuma ureuëng nyang taát ubak huköm Po teu Allah teuma meuteumé upah.

¹⁴ Ajaran ureuëng bijaksana lagée mata keubahgiaan; meunyoë jiteuka ancaman, ajaran nyan nyang peuseulamat.

¹⁵ Ureuëng meubudoe basa teuma teusanjong; teuma ureuëng nyang hana jeuet teupeucaya meuteumé udeb susah.

¹⁶ Ureuëng nyang bijaksana seumike ilée sigohlom jipeubuet; ureuëng bangai jipeugah-peugah keuhai jih nyang bangai.

¹⁷ Ureuëng nyang teuyuejak nyang hana até-até jipeuteuka bala; teuma utosan nyang hase teupeucaya teujamin jihnyan meuhase.

¹⁸ Ureuëng nyang hánjitem teudidek jihnyan jeuet keu ureuëng gasien dan hina; teuma ureuëng nyang jideungoe naseuhat jihoreumat lé gob.

¹⁹ Alangkah gét jih meuteumé peue nyang jikeuheundak! Ureuëng bangai hánjitem meupaleng nibak buet jeuhet.

- ²⁰ Ureuëng nyang meungon ngon ureuëng bijaksana, teuma jeuet keu ureuëng bijaksana; teuma ureuëng nyang jimeurakan deungon ureuëng bangai, teuma meuteumé bala.
- ²¹ Ureuëng meudesya sabe jityeub-tiyeub lé nyang malang teuma ureuëng nyang gét sabe meuteumé keubahgiaan.
- ²² Ureuëng nyang gét jipeuwaréh keukayaan keu aneuëk cucoe jih; teuma keukayaan ureuëng nyang meudesya teukeubah keu ureuëng nyang jujoe udeb jih.
- ²³ Tanoh nyang shoh jeuet meuhase peunajoh nyang le keu ureuëng gasien; teuma lé sabab hana ade jeuet keusabab tanoh nyan hana teupeubuet le.
- ²⁴ Hana teutem poh aneuëk, saban cit hana teugaséh keu aneuëk nyan; meunyoe cinta, harôh tajeuet tapoh aneuëk nyan.
- ²⁵ Ureuëng nyang gét sabe lam keuadaan seb, teuma ureuëng jeuhet sabe lam keuadaan kureueng.

CHAPTER 14

Rumoh tangga jipeudong lé keubijaksanaan ureuëng inong, teuma jipeureuloh lé keubangai jih nyan keudroe.

- ² Ureuëng nyang jujoe teumakot keu TUHAN Allah; dan ureuëng nyang udeb jih hana jujoe jihina Gobnyan.
- ³ Sabab sombong jih, di ureuëng bangai galak that jjipeurayeuk droe; dan ureuëng bijaksana teuma geulindong deungon tutoe haba geuh keudroe.
- ⁴ Meunyoe hana leumô, hase diblang hana sapeuena; deungon teunaga leumô, hase di blang nyang teukoh teuma meulimpah.
- ⁵ Saksi nyang jujoe sabe jipeugah haba nyang beuna; dan saksi nyang hana hase teupeucaya pajan mantong jipeugah haba duseuta.
- ⁶ Ureuëng sombong hana jeuet keu ureuëng bijaksana, teuma ureuëng carông jimeurunoe deungon mudah.
- ⁷ Bék kheueh meurakan deungon ureuëng bangai; hana nyang hase jipeurunoe keu gata.
- ⁸ Ureuëng bijaksana geuteupeue pakriban harôh meutindak, dan ureuëng bangai keunong peungéut sabab bangai jih keudroe.
- ⁹ Ureuëng bangai hana jipako peu kheueh desya jih geupeu amphon atawa hana; dan ureuëng nyang jroh meuheut that beu geupeu amphon desya gobnyan.
- ¹⁰ Sakét ngon seunang teukeubah didalam kalbu; ureuëng laén hana jiteumé rasa meusajan teuma.
- ¹¹ Rumoh ureuëng nyang jroh teutab kong dan kukoih; dan rumoh ureuëng jeuhet teuma reuloh.
- ¹² Na rot ueh nyang deuh jih teupat, teuma akhé jih rot nyan teujak ubak mawöt.
- ¹³ Lam kém-kém mungken na teumo; dan geumbira hase keuneulheuh deungon keuseudehan.
- ¹⁴ Ureuëng jeuhet teuma jipôt keudroe boh nibak hase jeuhet jih nyan, dan ureuëng nyang jroh jipôt teuma boh nyang jroh nyan.
- ¹⁵ Ureuëng bangai jipeucaya ubak tieb-tieb tutoe haba gob, dan ureuëng nyang jroh ngon bijaksana jimeubuet deungon até-até.
- ¹⁶ Ureuëng meubudoe basa sabe lam waspada dan geupeujiôh nibak buet nyang jeuhet, teuma di ureuëng bangai bagaih that ji-ék pitam, laju jirasa droe jih aman.
- ¹⁷ Ureuëng nyang galak keu beungéh jimeubuet bangai; dan ureuëng nyang bijaksana

jimeusikeub saba.

18 Ureuëng nyang hana peungalaman teuma jeuet keu ureuëng bangai; dan ureuëng bijaksana teuma meutamah iéleumé peungeutahuan.

19 Ureuëng jeuhet jitundok ubak ureuëng nyang teupat até, keu jilakée mangat jihnyan geutem gaséh.

20 Ureuëng gasien hana jigalak bahpi lé rakan-rakan jih keudroe; teuma meunyoe ureuëng kaya ramé that-that sahabat gobnyan.

21 Soemantong ureuëng nyang jihina ureuëng laén, nyan ka jipeubuet desya; dan soe nyang jroh até ubak ureuëng gasien, teuma mubahgia.

22 Soe nyang peugöt nyang jroh, teuma teupeucaya dan meuteumé horeumat; dan soe nyang reuncana buet nyang jeuhet ureuëng nyan kana di jalan nyang sisat.

23 Nibak tieb-tieb useuha na laba; deungon tutoe haba nyang hana meuasoe sampoe ureuëng laén rhot bak gasien.

24 Ureuëng bijaksana jipujoe sabab keubijaksanaan gobnyan; dan ureuëng bangai meusyeuhu teuma sabab bangai jih nyan.

25 Meunyoe na sidroe saksi jipeugah nyang beuna, ureuëng nyan ka geupeuseulamat nyawöng; meunyoe gobnyan geumeusulet, gobnyan ka meukhianat ubak seusabe keudroe-droe.

26 Ureuëng nyang taqwa ubak TUHAN ureuëng nyan jiteuka teuntram, dan keuluarga gobnyan teuma na peulindungan.

27 Taqwa ubak TUHAN na kheueh panghulée keubahgiaan; dan rot keu teupeusie nibak maté.

28 Meusyeuhu raja na nibak jeumeulah rakyat gobnyan; meunyoe hana rakyat, po raja hana hase geumeukuasa.

29 Ureuëng bijaksana hana bagaih beungéh; dan ureuëng bangai hana hase jipeuteun droe.

30 Até nyang mangat tuboh pih seuhah; até nyang kuéh lagée peunyakét nyang jiba maté.

31 Soe nyang peubuet nyang jroh keu ureuëng gasien, ureuëng nyan ka jihoreumat ubak Po teu Allah; dan soe nyang teugom ureuëng leumoh, saban cit ureuëng nyan ka jihina peuncebta gobnyan.

32 Ureuëng jeuhet binasa sabab buet jih nyang jeuhet, dan ureuëng jroh teulindong sabab keuhai jujeu jihnyan.

33 Hikeumat sabe na nibak ureuëng nyang meubudoe; teuma teutindééh nibak pikeran ureuëng bangai.

34 Keuadalan dan keubaíekan teubeuôt martabat bansa, teuma deungon desya sampoe bansa nyan jeuet keuhina.

35 Raja galak keu peugawée nyang carông; teuma gobnyan hana geubeungéh keu peugawée nyang hana hase jipeujak tugaih.

CHAPTER 15

Deungon teujaweueb nyang ramah, beungéh nyang kana nyan hase reuda; meunyoe teujaweueb nyang peudeh teupeubeudôh beungéh nyang hana teukira.

2 Tutoe haba ureuëng bijak trok bak peungeutahuan meunarek até; teuma tutoe haba ureuëng bangai asoe jih na kheueh keubodohan.

- ³ TUHAN geungieng banmandum nyang teujadi di jeueb-jeueb teumpat; Gobnyan geupeurati banmandum nyang gét dan nyang jeuhet.
- ⁴ Tutoe haba nyang jroh meutamah seumangat, dan tutoe haba nyang peudeh teupeuleumoh hasrat.
- ⁵ Ureuëng bangai jipeujayéh naseuh at ureuëng syiek droe jih, dan di ureuëng bijak geudeungoe meunyoe teuseugah.
- ⁶ Di rumoh ureuëng nyang jroh na hareuta nyang le; dan keukayaan ureuëng jeuhet leunyab deungon beuncana.
- ⁷ Tutoe haba ureuëng bijaksana peunoh deungon iéleumé peungeutahuan, teuma pikeran ureuëng bangai hana nyang lagéenyan.
- ⁸ TUHAN geuteurimong doá ureuëng jroh, teuma Gobnyan geubanci ubak keureubeuen ureuëng jeuhet.
- ⁹ TUHAN geubanci ubak cara udeb ureuëng doraka, teuma Gobnyan geugaséh keu ureuëng nyang jiuseuha jipeubuet keuheundak Gobnyan.
- ¹⁰ Ureuëng nyang jipeubuet nyang jeuhet teuma geuseksa; dan ureuëng nyang hana jitem teuteugah teuma maté.
- ¹¹ TUHAN geuteupeue donya ureuëng maté dan seulok beulok jih; panena mungken pikeran manusia jisöm nibak Gobnyan?
- ¹² Ureuëng nyang galak jihina gob ureuëng nyan hana galak teu teugah; jihnyan beu-oe jilakée naseuh at ubak ureuëng bijaksana.
- ¹³ Meunyoe até sabe geumbira muka ureuëng nyan meucahya; teuma meunyoe até nyang seudeh seumangat hase patah.
- ¹⁴ Ureuëng bijaksana geujak mita iéleumé peungeutahuan; teuma ureuëng bangai laloe deungon keubodohan.
- ¹⁵ Ureuëng muram harôh jimeujuang lam udeb jih, teuma ureuëng nyang riang sabe dalam bahgia.
- ¹⁶ Leubeh gét bacut hareuta geutakot ubak TUHAN, nibak hareuta nyang le teuma sabe lam keuadaan gundah.
- ¹⁷ Leubeh gét pajoh gulée teuma meusigoe deungon cinta gaséh, nibak teupajoh uengkot sie nyang mangat teuma meusajan deungon rasa banci.
- ¹⁸ Ureuëng nyang bagaih beungéh nibak ureuëng nyan bagaih that jipeudong dakwa, teuma ureuëng nyang saba nibak ureuëng nyan jiba damé.
- ¹⁹ Ureuëng beu-oe sabe lam keuadaan susah; teuma di ureuëng juJoe hana geurasa sulet.
- ²⁰ Aneuëk nyang bijaksana, keubit that galak até ureuëng syiek jih; teuma aneuëk nyang bangai hana jihareuga keu ma jih.
- ²¹ Bangai na kheueh keuseunangan keu ureuëng beubal, di ureuëng bijaksana udeb geuh teupat.
- ²² reuncana hase gagai, meunyoe hana teupike-pike; dan reuncana meuhase, meunyoe le ureuëng bri naseuh at.
- ²³ Tutoe haba nyang teupeugah paih bak watée jih, teupeuteuka suka cita.
- ²⁴ Ureuëng nyang bijaksana geuseutôt rot nyang meusineungoh nyang teujak ubak udeb; kon rot nyang meutreun nyang teutuju ubak maté.
- ²⁵ TUHAN geureuloh rumoh ureuëng nyang manyang até, teuma tanoh atra sidroe inong balée teutab geulindong.
- ²⁶ TUHAN geubanci that ubak reuncana nyang jeuhet; teuma tutoe haba nyang jroh

keubit galak that até Gobnyan.

²⁷ Soe nyang mita laba nyang hana haleue, ureuëng nyan ka jipeuhanco keuluwarga jih keudroe. Dan nyang banci ubak péng sugok, ureuëng nyan teuma udeb bahgia.

²⁸ Ureuëng nyang jroh jipike ilée meunyoe jimeututoe; dan di ureuëng jeuhet jipeugah haba hai-hai nyang kutoe.

²⁹ TUHAN geudeungoe meunyoe ureuëng jroh nyang meudoá, teuma Gobnyan hana geupako keu ureuëng doraka.

³⁰ Ruman nyang geumbira keubit teupeu mangat até, dan haba nyang jroh keubit teupeu seugar jiwa.

³¹ Ureuëng nyang jipako ubak teuseugah ureuëng nyan na kheueh jitamong ubak ureuëng nyang bijaksana.

³² Ureuëng nyang hana jitem deungoe naseuhat, ureuëng nyang lagéenyan hana jihareuga keu droe jih keudroe; dan ureuëng nyang jitem teurimong meunyoe teuseugah, ureuëng nyan jeuet keu ureuëng nyang meubudoe basa.

³³ Teumakot ubak TUHAN na kheueh dasai peundidekan nyang jroh; dan keuhormatan awai nibak keumiyueb até.

CHAPTER 16

Manusia jeuet jipeugöt reuncana, teuma Po teu Allah nyang bri keuputosan.

² Tieb-tieb buet ureuëng nyan mungken gét nibak pandangan jih keudroe, teuma TUHAN kheueh nyang nilai meukeusut até ureuëng nyan.

³ Peucaya kheueh ubak TUHAN banmandum reuncana gata, teuma gata meuhase peue mantong nyang gata reuncana.

⁴ Peue mantong nyang geupeugöt lé TUHAN na tujuan jih; dan tujuan nibak ureuëng jeuhet na kheueh keubinasaan.

⁵ Banmandum ureuëng sombong geubanci lé TUHAN; Gobnyan hana geupeubiyeu awaknyan teuhinda nibak huköman.

⁶ Ureuëng nyang seutia ubak Po teu Allah ureuëng nyan meuteumé peungamphonan; dan ureuëng nyang taqwa teuma teuhinda nibak bandum nyang jeuhet.

⁷ Meunyoe gata hase tapeugalak até TUHAN, musoh-musoh gata teuma geupeujeuet keurakan gata.

⁸ Leubeh gét meuhase bacut deungon cara jujoe, nibak meupéng le deungon cara hana ade.

⁹ Manusia hase jipeugét reuncana, teuma nyang peuteuntée jalan udeb ureuëng nyan na kheueh Po teu Allah.

¹⁰ Raja geuteurimong kuasa nibak Po teu Allah, lé nyan, gobnyan hana salah tieb-tieb keuputosan gobnyan.

¹¹ TUHAN geumeuharab manusia nyan jujoe meunyoe jimeuniaga, meunan cit lam hai ukoran dan timbangan.

¹² Nibak ureuëng mat kuasa, meubuet jeuhet na kheueh saboh hai nyang paleng kutoe, sabab peurintah gobnyan teuga ngon kong kareuna ade.

¹³ Keuteurangan nyang beutôi keubit that galak nibak peunguasa, dan gobnyan geugaséh keu ureuëng nyang jipeubuet jujoe.

¹⁴ Meunyoe raja ka beungéh na kheueh lagée saboh haba keuhai huköman maté; teuma di ureuëng nyang bijaksana jiuseuha jipeureuda.

- ¹⁵ Keuhai jroh até raja na kheueh geupeuteuka udeb seujahteura, lagée awan jipeutron ujeuen meunyoe musém uroe.
- ¹⁶ Meuteumé hikeumat leubeh gét nibak meuteumé méuh; meuteumé iéleumé peungeutahuan leubeh meuyuem nibak meuteumé pirak.
- ¹⁷ Ureuëng jroh-jroh jipeujiôh droe nibak ureuëng jeuhet; dan ureuëng nyang jipakoe cari udeb jih, jilindong droe jih keudroe.
- ¹⁸ Ureuëng sombong meuakibat ubak keuhancoran; dan keuangkohan meuakibat ubak reuloh.
- ¹⁹ Leubeh gét miyueb até dan hana meuhareuta, nibak teuseutôt deungon ureuëng sombong dan teunekmat hareuta nyang jireupah lé awaknyan.
- ²⁰ Peurati kheueh peue nyang teupeurunoe keu gata, teuma gata meuteumé nyang paleng jroh. Peucaya kheueh ubak TUHAN, teuma gata bahgia.
- ²¹ Ureuëng bijaksana teuturi nibak pikeran jih nyang tajam; cara jih peugah haba nyang meunarek, dan tutoe haba jih nyang keubit meunarek até.
- ²² Keubijaksanaan na kheueh pangkai keubahgiaan udeb ureuëng meubudoe; dan ureuëng bangai jiseksa lé bangai jihnyan keudroe.
- ²³ Pikeran ureuëng meubudoe tutoe haba jih bijaksana, dan nyang peurunoe seumaken teupeuyakén teuma.
- ²⁴ Nariet nyang ramah lagée meulisan; maméh nyúm jih dan teupeuseuhat badan jih.
- ²⁵ Na rot ueh nyang leumah jih sulu, teuma akhé jih rot ueh nyan teujak ubak mawöt.
- ²⁶ Meuheut keuneuk seumajoh teudorong ureuëng jimeu useuha; sabab pruet droe jih, gobnyan teupaksa meukeureuja.
- ²⁷ Ureuëng jeuhet ji useuha keu jipeuceulaka seusabe keudroe-droe; tutoe haba jih jeuhet lagée ngéue apui nyang hu meutaga.
- ²⁸ Ureuëng nyang curang jipeuteuka dakwa-dakwi; tukang peusuna hase jipeucré sahabat nyang krab.
- ²⁹ Ureuëng keujam jipeungét bubena rakan-rakan jih, dan jiba awaknyan u dalam bahya.
- ³⁰ Até-até kheueh keu ureuëng nyang jiseunyum dan jimeuén mata, ureuëng nyan teungoh jireuncana buet nyang jeuhet didalam até jih.
- ³¹ Ureuëng nyang juJoe geu anugeurah umu nyang panyang; ôk putéh gobnyan lagée mahkota nyang geumilang cahya.
- ³² Hana bagaih beungéh leubeh jroh nibak na kuasa; teukuasa droe leubeh jroh nibak teukuasa bansa.
- ³³ Mangat jiteupeue naseb, manusia jitiek undi, teuma nyang peuteuntée jaweueb jih na kheueh TUHAN keudroe.

CHAPTER 17

Leubeh gét saboh suéb bu teuma na keuteuntraman, nibak peunajoh nyang mangat-mangat teuma meudakwa hana reuda.

- ² Namiet nyang carông teuma meukuasa ateueh aneuëk nyang jipeugöt malée; dan jiteurimong waresan saban deungon syedara-syedara aneuëk nyan.
- ³ Méuh dan pirak teu-ujoe deungon apui, teuma até manusia geu-ujoe lé TUHAN.
- ⁴ Ureuëng jeuhet jiseutôt saran nyang jipeugah lé ureuëng jeuhet, dan ureuëng meusulet galak that jideungoe haba feusuna.
- ⁵ Soe nyang hina ureuëng gasien ngon papa, saban cit jihnyan ka jihina Po teu Allah

nyang cepta jihnyan. Soe nyang geumbira ateuh ureuëng nyan keunong bala, ureuëng nyan pasti meuteumé huköman.

⁶ Keubanggaan ureuëng nyang ka tuha na kheueh aneuëk cucoe gobnyan; keubanggaan aneuëk miet na kheueh ureuëng syiek jih.

⁷ Ureuëng teuhoreumat hana patot jipeugah haba sulet; dan ureuëng bangai hana pantaih jipeugah haba nyang meuhareuga.

⁸ Na nyang sangka deungon péng sugok hase jipeubuet buet nyang ajaéb; deungon péng sugok peue mantong hase teulaksana.

⁹ Meunyoe na meuheut jigalak lé gob, peumeuáh kheueh salah nyang jipeubuet lé gob. teupeubeudôh-beudôh keusalahan nyan teupeuputôh meusahabat.

¹⁰ Sigoe keunong teugah leubeh meumakna keu ureuëng nyang meubudoe nibak sireutoih goe keunong seunuét keu ureuëng bangai.

¹¹ Ureuëng jeuhet sabe jipeuna buet nyang jeuhet, teuma mawöt nyang teuka ateuh jihnyan sibagoe utosan nyang keujam.

¹² Leubeh gét meurumpok deungon nang cagée nyang gadôh aneuëk jih, nibak meurumpok ngon ureuëng bangai nyang gabuek sabe deungon bangai jih nyan.

¹³ Soe nyang balaih nyang gét deungon nyang jeuhet, nyang jeuhet pih hana hase teupeuteubiet nibak rumoh gobnyan.

¹⁴ Teupeu phon meudakwa na kheueh lagée ureuëng peuhah babah ié; sabab nyan surôt kheueh sigohlom meudakwa nyan teupeuphon.

¹⁵ TUHAN geubanci keu ureuëng nyang peubeutôi ureuëng doraka, dan nyang peusalah ureuëng nyang hana meusalah.

¹⁶ Sia-sia mantong ureuëng bangai jipeuhabéh péng jak mita hikeumat, sabab jihnyan hana pikeran nyang seuhat.

¹⁷ Sidroe sahabat sabe seutia keu rakan, teuma sidroe syedara meusajan jitanggung keusosahan.

¹⁸ Ureuëng nyang meujanji beujeuet jihnyan keu ureuëng nyang tanggung utang rakan jih na kheueh ureuëng nyang bangai.

¹⁹ Ureuëng nyang galak keudesya, ureuëng nyan galak jimeudakwa. Ureuëng nyang raya babah bak peugah haba, na kheueh jimita keuhancoran.

²⁰ Sidroe ureuëng teumipée hana mubahgia, dan ureuëng deungon lidah meucabeueng meuteumé bala.

²¹ Meunyoe meuteumé aneuëk nyang bangai nyan na kheueh keuseudehan; dan jeuet keu ureuëng syiek nyang bangai hana teubri keugeumbiraan.

²² Até nyang geumbira na kheueh mangat seuhat tuboh; teuma até nyang sabe meurana na kheueh keu teupeu patah seumangat.

²³ Sidroe hakém nyang jeuhet, jiteurimong sugok seucara rahsia dan nibak hakém nyang lagée nyan hana jipeujak keuadalan.

²⁴ Tujuan ureuëng nyang na peungeurtian na kheueh keu meuteumé hikeumat, teuma tujuan ureuëng bangai hana meuteuntée.

²⁵ Aneuëk nyang bangai jipeususah ureuëng syiek jih, dan jipeuseudeh até ma jih.

²⁶ Hana patot teupeurhot deunda keu ureuëng nyang hana meusalah; dan hana teuma patot teutindéh keu ureuëng nyang jroh budo.

²⁷ Ureuëng nyang tajam pikeran jih, hana le jipeugah haba. Ureuëng nyang bijaksana

sabe lam teunang.

²⁸ Sidroe ureuëng bangai pih jipike carông dan bijaksana meunyoe jihnyan jipeuseungab droe sira jitôb babah hana jitem peugah haba.

CHAPTER 18

Ureuëng nyang ji peuaséng droe nibak ureuëng laén ureuëng nyan nyang jipike na kheueh keudroe jih mantong; asai na meuteumé peundapat ureuëng laén teutab jibantah.

² Ureuëng bangai hana galak teubri peungeurtian; nyang jimeuheut na kheueh jipeugah asoe até jih mantong.

³ Desya dan hina jijak meu jandreng; meunyoe ka keunong ceula, ka pasti keunong hina.

⁴ Haba gob jeuet keu sumber keubijaksanaan, lhôk lagée samudera raya, leupie lagée ié nyang ile.

⁵ Hana gét teudong blaih ureuëng doraka dan teutindééh ureuëng nyang hana salah.

⁶ Meunyoe ureuëng bangai jipeugah haba, jihnyan jipeuphon gara-gara mangat meudakwa dan jilakée seunuét.

⁷ Tutoe haba ureuëng bangai jipeuhanco droe jih keudroe; jicarueh droe deungon haba jih.

⁸ Feusuna mangat rasa jih; lé ureuëng laén galak jiuét.

⁹ Ureuëng nyang lalée nibak tugaih jih saban brok jih deungon ureuëng nyang galak peurusak.

¹⁰ TUHAN nyan lagée meunara nyang kukoih; keunan kheueh ureuëng juJoe jijak dan meuteumé teumpat nyang aman.

¹¹ Teuma lé ureuëng kaya jisangka hareuta jih kheueh nyang hase peuseulamat droe jih lagée bintéh beuton nyang manyang dan kukoih jikeulileng banda.

¹² Ureuëng nyang sombong teuma reubah, dan ureuëng nyang miyueb até teuma jihoreumati.

¹³ Teujaweueb sigohlom teudeungoe na kheueh nyang bangai dan teucila.

¹⁴ Lé meulakée keu-udeb, manusia hase jitanggong peundeuritaan; gadôh keuheundak nyan, gadôh teuma peue mantong harapan.

¹⁵ Ureuëng meubudoe sabe graih keu iéleumé peungeutahuan; dan ureuëng bijaksana sabe meuharab ubak ajaran.

¹⁶ Hadiah teubuka jalan dan teu intat ureuëng ubak ureuëng-ureuëng rayeuk.

¹⁷ Nyang mariet phon that nibak sidang peungadelan sabe deuh jih beutôi, teuma peue nyang jipeugah nyan teu-ujoe meunyoe ka trok lawan.

¹⁸ Deungon undian, meudakwa nyan hase teupiôh, dan meumusoh deungon peunguasa pih hase teupeureuda.

¹⁹ Syedara nyang ka teupeusakét até jih leubeh payah teupeutoe nibak banda nyang kukoih; meudakwa lagée palang geureubang banda nyang meukuta.

²⁰ Keu tutoe haba nyang ka jipeugah na akibat nyang harôh jirasa.

²¹ Lidah na kuasa keu jipeuseulamat udeb atawa teupeurusak nyan; ureuëng laén harôh jitanggong akibat nyang ka jipeugah nyan.

²² Ureuëng nyang ka jimeukawen, nibak jihnyan na untông; peurumoh na kheueh karonya TUHAN.

²³ Ureuëng gasien jimeulakée deungon sopan; di ureuëng kaya geujaweueb deungon su nyang meudhot.

²⁴ Na sahabat nyang hana seutia, dan na teuma nyang leubeh rab nibak syedara.

CHAPTER 19

Leubeh gét ureuëng gasien nyang teupat udeb jih, nibak ureuëng bangai nyang galak jimeusulet.

² Bahpi jeumôt that, meunyoe hana iéleumé peungeutahuan nyang lagée nyan hana meuguna; ureuëng nyang buet jih meudab-dab jai that jipeubuet salah.

³ Manusia jipeurugoe droe jih keudroe lé sabab bangai jihnyan, óh lheuehnyan jipeusalah TUHAN ateuh hai nyan.

⁴ Ureuëng kaya, rakan jihnyan sabe meutamah; teuma di ureuëng gasien sabe jitinggai lé rakan droejih.

⁵ Ureuëng nyang meusulet di kantô peungadalan, hana teuma tinggai lé huköman.

⁶ Tieb-tieb ureuëng jiuseuha jicok até ureuëng peunteng; dan banmandum ureuëng jitem meurakan ngon ureuëng dermawan.

⁷ Ureuëng gasien jipeujayéh lé syedara jih, peuteuk lom lé rakan jihnyan. Pakriban mantong jihnyan jiuseuha, jihnyan hana hase jipakat awaknyan.

⁸ Soe nyang tiyeub iéleumé peungeutahuan, ureuëng nyan tanda jigaséh keudroe jihnyan; dan soe mantong nyang ji-ingat ubak peue nyang ka jimeurunoe, ureuëng nyan teuma mubahgia.

⁹ Ureuëng nyang meusulet di kantô peungadalan pasti teuma geuhuköm dan geupeubinasa.

¹⁰ Hana patot sidroe ureuëng bangai udeb jih meuwáh, dan hana teuma patot sidroe namiet jijok peurintah keu peunguasa.

¹¹ Ureuëng bijaksana hase jipeuteun meunyoe jihnyan beungéh. Ureuëngnyan teupujoe sabab hana jipakoe gob laén nyang salah ateuh jihnyan.

¹² Meunyoe raja beungéh lagée su singa teuma-uëm; dan meunyoe raja gét lagée ié mbon nyang basah nibak meubagoe rupa sinaman.

¹³ Aneuëk nyang bangai jipeuhanco ureuëng syiek jih. Peurumoh nyang galak meukröb-kröb lagée ié meutreb-treb nyang hana putôh-putôh.

¹⁴ Rumoh dan hareuta hase meuteumé nibak ureuëng syiek, teuma peurumoh nyang bijaksana na kheueh karonya nibak TUHAN.

¹⁵ Meuayéum-ayéum teupeujeuet ureuëng jiteungét meusineunya, dan akhé jih ureuëng beu-oe nyan ka jiteuka deuk.

¹⁶ Ureuëng nyang taát ubak peurintah Allah teuma seulamat, dan ureuëng nyang hana jihareuga keu peurintah nyan teuma maté.

¹⁷ Ureuëng nyang tulông ureuëng gasien saban lagée ureuëng bri pinjaman ubak TUHAN; singoh TUHAN geubalaih teuma.

¹⁸ Peuteureuteb laju aneuëk gata simantong na harapan; meunyoe hana, saban cit gata meuharab ubak keuhancoran.

¹⁹ Bah kheueh ureuëng nyang bagaih beungéh jirasa keudroe akibat jih. Meunyoe gata tatulông jihnyan, gata teuma tatamah beungéh gobnyan.

²⁰ Meunyoe gata galak meurunoe dan tadeungoe naseuhah, singoh gata jeuet keu ureuëng nyang meuhikeumat.

- ²¹ Manusia le that reuncana, teuma keuputosan TUHAN kheueh nyang teulaksana.
- ²² Sifeuet nyang teuharab nibak sidroe-droe ureuëng na kheueh keuseutiaan. Leubeh gét jeuet keu ureuëng gasien nibak jeuet keu ureuëng sulet.
- ²³ Horeumat kheueh TUHAN, udeb gata teuma mubahgia; gata teuma puih dan beubaih nibak bala.
- ²⁴ Na ureuëng nyang beu-oe nyang bit-bit beu-oe; jisuleueng peunajoh lam babah jih mantong hánjitem.
- ²⁵ Meunyoe ureuëng sombong teuhuköm, ureuëng nyang hana peungalaman jeuet keu peulajaran. Meunyoe ureuëng meubudoe teu seugah gobnyan teuma meutamah bijaksana.
- ²⁶ Aneuëk nyang ji iénanya dan ji use ureuëng syiek jih, na kheueh aneuëk nyang that-that jipeumalée dan aneuëk doraka.
- ²⁷ Aneuëk ulôn, meunyoe gata hana tatem meurunoe le, gata teuma tuwoe deungon peue nyang ka gata meurunoe.
- ²⁸ Ureuëng nyang jitem bri keusaksian nyang peuleusu, saban cit jihnyan ka jipeubeuáh huköm; peuceulaka ureuëng laén, mangat rasajih nibak ureuëng jeuhet.
- ²⁹ Ureuëng bangai nyang manyang até pasti teupoh.

CHAPTER 20

Sabab lé ié kreueh sampoe jeuet ureuëng laén kureueng aja dan karu deungon kirôh. Bangai that ureuëng nyang jieb ié nyan sampoe mabök.

- ² Meunyoe raja jiteuka murka lagée su singa teuma-uëm; nyang peubeudôh beungéh gobnyan saban cit jipeuceulaka droejih keudroe.
- ³ Teuma ureuëng bangai kheueh nyang galak jimeudakwa; sikeueb nyang teupujoe na kheueh jipeujiôh nibak meudakwa.
- ⁴ Ureuëng meutani nyang beu-oe hana jijak buet u blang óh trok bak watée; akhé jih óh ka trok musém keumeukoh jihnyan hana hase meusapeue pih.
- ⁵ Asoe até ureuëng ibarat iémon nyang lhôk; teuma hase jiseub lé ureuëng nyang na peungeurtian.
- ⁶ Jai that ureuëng nyang meungaku droe jih na kheueh rakan, teuma nyang beutôi-beutôi seutia payah that meuteumé.
- ⁷ Aneuëk-aneuëk manyak meu-untông that meunyoe na ureuëng syiek nyang jroh dan udeb nyang teupat.
- ⁸ Meunyoe raja geuduek nibak keurusi peungadalan, gobnyan hase geukalon banmandum nyang jeuhet.
- ⁹ Peuna ureuëng nyang hase jipeugah, "Até ulôn gleh, ulôn ka beubaih nibak desya?"
- ¹⁰ Timbangan dan ukoran nyang curang atranyan hana geuharök lé TUHAN.
- ¹¹ Nibak buet aneuëk hase tateupeue peu kheueh pi-e jihnyan gét atawa teupat.
- ¹² Geulinyueng mangat teudeungoe dan mata mangat keumalon, banduanyan TUHAN kheueh nyang cebta.
- ¹³ Ureuëng nyang teuga that éh rhot jih ubak gasien. Dan ureuëng nyang bit-bit jijakbuet nibak ureuëng nyan jai that peunajoh.
- ¹⁴ Ureuëng mublo sabe apoh-apah keuhai meuhái yuem. Teuma óh ka lheueh jibloe, gobnyan bangga ateueh yuem nyang jiteumé.
- ¹⁵ Tutoe haba nyang meungandong iéleumé peungeutahuan, leubeh meuyuem nibak

méuh dan beulian.

¹⁶ Soe nyang jitem tanggung utang ureuëng laén, hana salah teucok atra ureuëng nyan sibagoe jaminan janji ureuëng nyan.

¹⁷ Hareuta hase teupeungét gob, phon-phon that lazat rasa jih, teuma óh lheuehnyan barô kheueh teurasa lagée rasa batée keurikée.

¹⁸ Reuncana meuhase deungon na peutimbangan; lé sababnyan, bék kheueh meujuang deungon hana reuncana nyang masak.

¹⁹ Ureuëng nyang galak jiupat ureuëng laén, ureuëng nyan hana hase jisöm rahsia; dan bék kheueh tameungon deungon ureuëng nyang le that jipeugah haba.

²⁰ Ureuëng nyang seurapa ngon jikutok ureuëng syiek jih, udeb ureuëng nyan teuma leunyab saban lagée panyöt nyang lon nibak malam nyang seupôt buta.

²¹ Atra nyang phon-phon mudah jiteumé dan bagaih, akhé jih teunyata kon beureukat.

²² Bék kheueh tabalaih keujeuhetan deungon keujeuhetan; peucaya kheueh ubak TUHAN, Gobnyan kheueh nyang tulông gata.

²³ Neuraca dan batée na kheueh céng nyang curang hai nyang lagéenyan hana geugalak lé TUHAN.

²⁴ TUHAN ka geupeuteuntée rot udeb manusia di ateueh donya nyoe; nyang kheueh sabab jih manusia hana hase jimuphom rot udeb jih keudroe.

²⁵ Pike kheueh beujroh-jroh sigohlom teubri keureubeuen ubak TUHAN. Jeuét mantong gata meunyeusai óh uroe dudoe.

²⁶ Raja nyang bijaksana geuteupeue soe ureuëng nyang jeuhet; gobnyan teuma geuhuköm awaknyan hana geubri amphon.

²⁷ Até nurani manusia na kheueh trang nibak TUHAN, nyang teusentée bansaboh baten manusia.

²⁸ Meunyeoe raja geupeurintah deungon gaséh, jujoe, dan ade, deungon nyan rajanyan teutab meukuasa.

²⁹ Ureuëng muda teukagum sabab teunaga jihnyan, dan ureuëng tuha teuhoreumat sabab ôk gobnyan nyang ka putéh.

³⁰ Na kalajih peungalaman nyang pheut teusampôh keujeuhetan, dan teupeugleh até manusia.

CHAPTER 21

Saban lagée TUHAN geu atoe ié krueng mangat ile meunurot galak Gobnyan, meunan cit cara jih Gobnyan geubimbéng pikeran raja.

² Tieb-tieb buet gob gét meunurot pandangan jih keudroe, teuma TUHAN kheueh nyang nilai meukeusut até jihnyan.

³ Buet-buet nyang ade dan beuna leubeh galak nibak TUHAN nibak peue mantong keureubeuen peuseumahan.

⁴ Ureuëng jeuhet nyan meudesya, sabab jikuasa lé keu angkohan dan keusombongan.

⁵ Reuncana ureuëng bit-bit teuba ubak keulimpahan; meutindak deungon teugeusa-geusa meuakibat kureueng.

⁶ Kaya nyang jiteumé deungon cara hana jujoe atranyan bagaih gadôh dan bagaih teuba ureuëng nyan u dalam jrat.

⁷ Ureuëng jeuhet hana jitem seutôt nibak huköm; jihnyan teuseuksa lé keujam jih keudroe.

- ⁸ Ureuëng meusalah, meuwet-wet jalan jih; dan ureuëng nyang gét sabe jujoe lam udeb jih.
- ⁹ Tinggai bak sagoe pageue leubeh mangat nibak tinggai meusapat deungon peurumoh nyang galak meudakwa.
- ¹⁰ Ureuëng jeuhet sabe jimeuheuet keuneuk peubuet nyang jeuhet; ateuh somantong ureuëng nyan hana rasa gaséh sayang.
- ¹¹ Huköm keu ureuëng ceumeubie jeuet keupeulajaran keu ureuëng nyang hana peungalaman. Meunyoe ureuëng meubudoe basa teuseugah, jihnyan teuma meutamah bijaksana.
- ¹² Allah Nyang Maha ade geuteupeue peue nyang teungoh teujadi lam rumoh ureuëng doraka. Gobnyan teuma jipeurhot awaknyan sampoe awaknyan binasa.
- ¹³ Soe nyang hana jitem deungoe apoh-apah ureuëng nyang kureueng hana sapeuna ureuëng lagéenyang hana geungieng meunyoe jihnyan teuma jilakée tulông.
- ¹⁴ Keu teupeuiem beungéh dan geungeun, bri kheueh hadiah seucara seungab-seungab.
- ¹⁵ Meunyoe keuadalan teupeujak, teuma ureuëng nyang gét meurasa seunang, dan ureuëng jeuhet meurasa teuancam.
- ¹⁶ Ureuëng nyang hana jitem seutôt cara udeb ureuëng meubudoe, ureuëng nyang lagéenyang pasti trok ubak donya ureuëng maté.
- ¹⁷ Ureuëng nyang galak keu meuseunang-seunang teuma teutab lam keuadaan kureueng; dan ureuëng nyang galak keu meupoya-poya hana jitem kaya.
- ¹⁸ Meunyoe masyarakat geuhuköm lé TUHAN, nyan kon ureuëng jroh, teuma ureuëng jeuhet nyang meuteumé sosah.
- ¹⁹ Leubeh gét tinggai dipadang beulantara, nibak tinggai deungon peurumoh nyang galak meukröb-kröb dan beungéh-beungéh.
- ²⁰ Ureuëng nyang bijaksana teutab udeb lam makmu dan kaya; teuma ureuëng nyang bangai jipeuboros hareuta jih.
- ²¹ Soe nyang meu-useuha mangat keuadalan dan cinta gaséh teulaksana, teuma meuteumé keuseujahteuraan, keuhoreumatan dan umu nyang panyang.
- ²² Ureuëng nyang ceureudek hase jireupah banda nyang jijaga lé tantra nyang peukasa; awaknyan laju jireuloh kuta-kuta nyang ji peubangga.
- ²³ Mangat teupeusie nibak nyang sosah, bah kheueh beu até-até meunyoe meututoe.
- ²⁴ Ureuëng sombong dan manyang até galak keubuet meu-upat dan kureueng aja.
- ²⁵ Ureuëng beu-oe nyang hánjitem jakbuet; ka jipoh droe jih deungon keuheundak droe jih.
- ²⁶ Siuroe seupôt nyang na jipike keuhai peue nyang jilakée. Sikeubit jih, ureuëng nyang teupat udeb jih hase jibri deungon keulimpahan.
- ²⁷ TUHAN hana galak deungon peuseumahan ureuëng doraka, leubeh-leubeh meunyoe jipeuseumah nyan deungon meukeusut nyang teucela.
- ²⁸ Keusaksian ureuëng sulet hana teupeucaya; teuma tutoe haba ureuëng nyang jiteupeue meubagoe hai peukara, teuma teuteurimong.
- ²⁹ Ureuëng jujoe yakén keudroe gobnyan; ureuëng jeuhet meumuka teubai.
- ³⁰ Hana nyang carông, ceureudek atawa keubijaksanaan nyang hase meuteun dikeue TUHAN.
- ³¹ Bahpih muprang jipeuleungkab deungon guda prang, nyang peuteuntée meunang, na kheueh TUHAN.

CHAPTER 22

Nan nyang jroh leubeh meuyuem nibak hareuta nyang le; jigaséh lé gob leubeh gét meunyoe jijok méuh ngon pirak.

² Ureuëng kaya dan ureuëng gasien bak awaknyan na saboh hai nyang saban: TUHAN kheueh nyang cebta awaknyan bube nyang na.

³ Ureuëng bijaksana jipeusie meunyoe na jingieng bahya; di ureuëng bangai jijak laju akhé jih keunong bahya.

⁴ Ureuëng nyang taqwa ubak TUHAN dan jipeumiyueb droe, ureuëng nyan meuteumé bahgia, makmu dan jihoreumat lé gob.

⁵ Jeunieb ngon taron na meuteumé bak rot ueh ureuëng nyang jeuhet; peujiôh kheueh mandum nyan meunyoe gata keuneuk seulamat.

⁶ Peurunoe kheueh ubak sidroe aneuëk cara udeb nyang patot keu aneuëk nyan, dan sampoe án tuha aneuëk nyan teuma udeb lagée nyang ka teupeurunoe nyan.

⁷ Ureuëng gasien jikuasa lé ureuëng kaya; ureuëng meu-utang jikuasa lé ureuëng nyang peu-utang.

⁸ Ureuëng nyang tabu buet nyang jeuhet jipöt beuncana; akhé jih kuasa jih keu jimeutindak ban galak droe teuma gadôh hán mupat rimba.

⁹ Ureuëng nyang jroh até geubri beureukat lé TUHAN, sabab jihnyan jipeuweuek reuzeki ngon ureuëng nyang papa.

¹⁰ Use kheueh ureuëng nyang galak meuhina, dan piôh kheueh meudakwa dakwi, meunan cit mupake dan bék na le ngon hina meuhina.

¹¹ Ureuëng nyang galak bak buet nyang juJoe ngon nyang maméh tutoe haba, ureuëng nyang lagée nyan teuma jeuet keu rakan raja.

¹² Deungon teupeugah sulet ureuëng nyang jeuhet, TUHAN geujaga iéleumé nyang beutôi teutab teupeulara.

¹³ Ureuëng beu-oe galak jiduek dirumoh; ureuëng nyang lagée nyan jipeugah, "Na singa diluwa, ulôn meuhase jiteugöm bak rot ueh raya."

¹⁴ Jirayu lé inong lunte nyan na kheueh taron; ureuëng nyang ka geubri meureuka lé TUHAN meusuruek u dalam nyan.

¹⁵ Ka sipatöt jih aneuëk-aneuëk manyak jipeubuet hai-hai nyang bangai, teuma ngon awe jeuet teusunuet aneuëk nyan mangat pi-e jih meu-ubah.

¹⁶ Soe nyang keuneuk jeuet keukaya ngon cara teuteugon ureuëng gasien dan jibri hadiah ubak ureuëng kaya bak akhé masa jihnyan teuma meukarat.

¹⁷ Deungoe nyoe, ulôn teuma lôn peurunoe keugata haba meutuah ureuëng áréh! Simak kheueh nyang lôn peurunoe nyoe.

¹⁸ Mangat gata udeb meunyoe peue nyang ulôn peurunoe nyoe gata keubah lam até. Sabab deungon lagée nyan gata ka siab pajan mantong atra nyan gata peuguna.

¹⁹ Ulôn peurunoe gata bak saát nyoe sabab ulôn meuharab gata peuseumah keupeucayaan gata nyan ubak TUHAN.

²⁰ Lhéé ploh boh haba meutuah ka ulôn tuléh keu gata -- haba-haba meutuah nyang teukandong iéleumé peungeutahuan dan naseuhat nyang jroh;

²¹ dan nyang teuma peurunoe keu gata peue nyang beutôi-beutôi beuna. Teuma-teuma, meunyoe gata jitanyong, jeuet gata jawueb nyang paih.

²² Bék kheueh gata peurugoe ureuëng gasien, sabab jih nyan leumoh hana meudaya; dan bak kantô peungadalan bék kheueh gata peukosa hak ureuëng nyang hana meudaya.

- ²³ Sabab, TUHAN teuma geubila peukara ureuëng nyan dan geutarek nyawöng ureuëng nyang teugon awaknyan.
- ²⁴ Bék kheueh meurakan ngon ureuëng nyang bagaih jiék darah dan bagaih beungéh.
- ²⁵ Singoh gata teuma gata peubuet lagée jipeubuet nyan, dan hana hase lé gata peugadôh buet nyang ka lazem nyan.
- ²⁶ Bék kheueh meujanji keu gata angkée utang ureuëng laén.
- ²⁷ Singoh meunyoe gata hana hase gata bayeue utang nyan, teupat éh gata pih jicok teuma.
- ²⁸ Bék sagai-sagai gata pinah bataih tanoh nyang ka geupatok lé indatu gata yoh masa dilée.
- ²⁹ Peu kheueh ka lheueh gata kalon ureuëng nyang carông jipeubuet buet jih? Ureuëng nyan teuma jibri buet bak meuligoe raja-raja, bukon bak rumoh ureuëng biasa.

CHAPTER 23

Meunyoe gata taduek tamakheun deungon ureuëng rayeuk, ta ingat kheueh soe geuhnyan.

- ² Meunyoe gata na nafeusu makheun nyang raya, tapeuteun kheueh hasrat gatanyan.
- ³ Bék leuha keuhai peunajoh nyang mangat nyang jihidang lé awaknyan, barang kali jihnyan keuneuk jeubak gata.
- ⁴ Bék tauseuha meususah payah tatiyeub kaya. Peubateu kheueh niet gatanyan.
- ⁵ Sabab, dalam sikeujab mantong hareuta gata hase leunyab, siulah-ulah jihnyan meusayeub dan jipo u manyang lagée cicém rajawali.
- ⁶ Bék tamakheun meusajan deungon ureuëng kliet. Bék teuma meuharab ubak peunajoh nyang lazat.
- ⁷ Sabab, jihnyan geupeugah, "Jak tamakheun; silakan neutamah lom," padahai meukeusut jih bukon lagéenyman. Jihnyan meubabah maméh, teuma até gobnyan laén.
- ⁸ Eunteuk peue nyang ka gata uét dan ulée lom, dan banmandum tutoe haba gata nyang maméh keu gobnyan hana meuguna.
- ⁹ Bék tabri naseuh at keu ureuëng bangai; jihnyan hana jihareuga naseuh at gata.
- ¹⁰ Bék sagai-sagai tapinah bataih tanoh waresan atawa tacok tanoh aneuëk yatém piatu.
- ¹¹ Sabab, TUHAN na kheueh peumbila nyang paleng teuga dan Gobnyan kheueh nyang bila awaknyan geulawan gata.
- ¹² Peurati kheueh ajaran gurée gata dan meurunoe kheueh beule-le.
- ¹³ Bék seugan-seugan gata didek aneuëk-aneuëk gata. Meunyoe gata seunuét aneuëk gatanyan deungon awe, aneuëk nyan hana maté,
- ¹⁴ Teuma jihnyan teutab seulamat.
- ¹⁵ Aneuëk ulôn, ulôn galak lumpah na meunyoe gata bijaksana.
- ¹⁶ Ulôn bangga meunyoe meurumpok ngon gata deungon mariet ngon tutoe haba nyang teupat.
- ¹⁷ Bék kheueh iri até ubak ureuëng meudesya. Taát kheueh sabe ubak Po teu Allah
- ¹⁸ mangat masa ukeue gata teujamin, dan harapan gata hana gadôh.
- ¹⁹ Deungoe kheueh, aneuëk ulôn! Beujeuet kheueh keu ureuëng bijaksana. Simak kheueh beu bit-bit cara udeb gata.
- ²⁰ Bék kheueh ta meurakan deungon ureuëng mabök atawa ureuëng leuha,

- ²¹ sabab awaknyan teuma jeuet keu ureuëng gasien. Meunyoé gata lale ta-éh mantong, teuma hana treble gata tangui peukayan nyang ka meujurée teupriék-priék beukah jih.
- ²² Taát kheueh ubak ureuëng syiek gata; sabab, meunyoé hana gobnyan gata pih hana di ateueh donya nyoe. Meunyoé ma gata ka tuha, peuleumah kheueh bahwa gata tasayang keu gobnyan.
- ²³ Ajaran nyang beutôi, hikeumat, didekan dan peungeurtian -- banmandum nyan patot teubloe, teuma lumpah that meuhái keu teupulo.
- ²⁴ Sidroe ureuëng syiek bahgia that meunyoé na aneuëk gobnyan meubudoe basa nyang gét; dan gobnyan teuma bangga meunyoé aneuëk gobnyan bijaksana.
- ²⁵ Seumoga bapak ngon ma gata bangga keu gata; dan seumoga bahgia kheueh ureuëng inong nyang ka geupeulahé gata.
- ²⁶ Simak kheueh beu gét-gét dan cuntoh kheueh ubak cara udeb lôn nyoe, hai aneuëk ulôn!
- ²⁷ Inong jeuhet nyang meuluntée na kheueh peurangkab nyang mubahya.
- ²⁸ Awaknyan jihadang lagée meureupah dan jipeujeuet le that-that ureuëng agam beujipeubuet zina.
- ²⁹ Peu kheueh tateupeue peue nyang teujadi keu ureuëng nyang jieb ié anggô nyang le that, dan kayém ji-jihák ié kreueh? Ureuëng nyan seungsara dan meudeurita. Ureuëng nyan sabe meudakwa dan apoh-apah. Mata jih mirah dan badan jih luka-luka, padahai banmandum nyan hase jipeusie.
- ³¹ Bék kheueh tapeubiyeu ié anggô jigoda gata, bahpih warna jih meunarek dan leumah jih meucahya didalam glah dan ji ile deungon nikmat jitamong u dalam rukueng.
- ³² Óh singoh beungoh gata ka lagée jicatuék lé uleue meubisa.
- ³³ Mata gata meukunang-kunang, pikeran gata hana meuteuntée dan babah gata hana piôh tameututoe nyang hana meupat uram ujung jih.
- ³⁴ Gata meurasalagée di ateueh ujung tiang kapai di teungoh laôt; ulée gata mumang dan gata meuhapit-hapit keudeh keunoe.
- ³⁵ Laju gata teuma tapeugah, "Rupa jih ulôn nyoe ka jipoh dan jitampa lé gob, teuma hana hase lôn ingat peue nyang ka teujadi. Aduh, mata ulôn teungét that-that! Ulôn peureulée lôn jieb ié lom teuma!"

CHAPTER 24

Bék kheueh iri até keu ureuëng jeuhet, dan bék teuma na niet tameurakan deungon awaknyan.

- ² Nyang jipike lé awaknyan na kheueh nyang keujam-keujam dan jimeuteuôh peue nyang sifeuet jih ceulaka.
- ³ Rumoh tangga teubina deungon hikeumat dan peungeurtian.
- ⁴ Dan meunyoé kana peungeutahuan, teuma kama-kama nyan teupasoe deungon leungkab ngon barang-barang nyang indah.
- ⁵ Ureuëng bijaksana leubeh meuwibawa nibak ureuëng teuga; dan iéleumé peungeutahuan leubeh peunteng nibak teunaga.
- ⁶ Sabab sigohlom teujak muprang harôh na reuncana nyang matang leubeh ilée, dan seumaken le naseuhata, seumaken raya keumungkenan keu meunang.
- ⁷ Ureuëng bangai hana hase jiseulami lam hikeumat, ureuëng nyan hana hase geupeugah sapeue meunyoé ureuëng teungoh jipeugah hai-hai nyang peunteng.

- ⁸ Ureuëng nyang sabe jireuncana buet nyang jeuhet, ureuëng nyan teupeunan tukang peuna karu.
- ⁹ Tieb-tieb siasat ureuëng nyang bangai na kheueh desya. Ureuëng nyang sabe buet jih jiupat ureuëng laén, ureuëng nyan hana jigalak lé gob.
- ¹⁰ Meunyoe gata putôh asa lam keuadaan gawat, teuma gata na kheueh ureuëng nyang leumoh.
- ¹¹ Bék ragu-ragu tapeuleueh ureuëng nyang ka jipeu rhot huköman maté; dan peuseulamat kheueh ureuëng nyang teungoh jigireng ubak taméh gantungan.
- ¹² Jeuet mantong gata peugah, "Nyan bukon urusan lôn." Teuma Allah nyang kawai gata. Gobnyan geuteupeue dan geu adili pikeran gata. Gobnyan geubalahi manusia meunurot buet ureuëng nyan.
- ¹³ Aneuëk ulôn, tajiéb kheueh madu, sabab nyan gét. Lagée meulisan nibak uempueng uno, maméh keu teuphiék,
- ¹⁴ meunan cit deungon hieumat gét that keu jiwa gata. Meunyoe gata bijaksana, gét that masa ukeue gata.
- ¹⁵ Bék lagée ureuëng jeuhet nyang ka sipakat jajak reupah rumoh ureuëng jujoe dan jireubot rumoh gobnyan.
- ¹⁶ Sabab, bahpi ureuëng jujoe rhot sampoe napadubgoe, sabe gobnyan geubeudôh lom. Teuma seubalek jih, ureuëng jeuhet teuma hanco meutabu lé malapeutaka.
- ¹⁷ Bék galak até gata meunyoe musoh gata meuteumé ceulaka, dan bék geumbira meunyoe jihnyan reubah.
- ¹⁸ Sabab, pasti TUHAN geungieng buet gatanyan dan geunilai lé Gobnyan jeuhet, laju hanale geuhuköm musoh gatanyan.
- ¹⁹ Bék geungéuen atawa iri até keu ureuëng jeuhet.
- ²⁰ Ureuëng jeuhet hana masa ukeue dan hana teuma harapan.
- ²¹ Aneuëk ulôn, takot kheueh ubak TUHAN, dan horeumat kheueh ubak raja. Dan bék seutôt-seutôt deungon ureuëng nyang nyang lawan geuhnyan.
- ²² Ureuëng nyang lagéenyan hanco lam sikreb mata, sabab beuncana nyang geupeutron lé Allah atawa raja bukon kheueh hai nyang ubit.
- ²³ Ureuëng Áréh na geupeugah lagée nyoe: Hakém hana jeuet brat siblahi.
- ²⁴ Meunyoe ureuëng salah geupeugah hana salah, teuma hakém nyang lagéenyan jikutok dan geuseurapa lé ureuëng ramé.
- ²⁵ Teuma hakém nyang geuhuköm ureuëng salah teuma mubahgia dan jihoreumat lé gob.
- ²⁶ Jaweueb nyang paih na kheueh tanda meusahabat seujati.
- ²⁷ Bék kheueh tapeudong rumoh tangga sigohlom gata peusiab lampôh atawa ladang gata dan na mata hareukat gata.
- ²⁸ Bék kheueh tatem jeuet keusaksi keu ureuëng laén meunyoe hana alasan nyang patot; meunan cit bék kheueh tameusulet keuhai gobnyan.
- ²⁹ Bék kheueh tapeugah, "Ulôn teuma lôn balaih keu gobnyan peue nyang ka jipeubuet ateueh ulôn!"
- ³⁰ Kalheueh ulôn jak rot lampôh anggô dan ladang ureuëng bangai.
- ³¹ Nyang na deuh lôn ngieng disinan na kheueh seunaman nyang meuduro dan naleueng lakoe. Pageue beuton jihpi ka teupeuroe sabab reuloh.
- ³² Óh ka lheueh ulôn ngieng dan ulôn tanueng hainyan, laju lôn teumé peulajaran lagéenyo:

³³ Deungon teugantuek dan lôn éh sikeujab, deungon lôn duek meupangké jaroe dan lôn meureuh sikeujab mantong,

³⁴ kureueng dan gasien teuka jiseurang lagée peurampok nyang na seunjata.

CHAPTER 25

Seulanjut jih nyoe na meupadubboh peutuah nyang laén nibak Nabi Sulaiman nyang geusalen lé peugawée-peugawée di meuligoe Hizkia, raja Yehuda.

² Allah teupeu agong sabab peue nyang geurahsia lé Gobnyan; dan raja teuhoreumat sabab peue nyang hase geupeutrang lé gobnyan.

³ Lagée laôt nyang lhôk dan langét nyang manyang, meunan kheueh pikeran raja nyang hana hase taluek.

⁴ Peugréh kheueh leubeh ilée pirak nibak sanga jih, barô kheueh nyang indah jeuet teubantuek lé jaroe seuniman.

⁵ Kiréueh kheueh keudeh peunaseuh-at-peunaseuh-at jeuh-at lam meuligoe, barô kheueh peumeurintah kukoih lé keuadalan.

⁶ Meunyoe meuhadab raja bah kheueh gata peumiyueb até, bék meulagak lagée ureuëng nyang meukeududukan manyang.

⁷ Leubeh gét teuyuek ék u teupat nyang leubeh teuhoreumat nibak teuyuejok teupat gata keu ureuëng nyang leubeh meupangkat.

⁸ Bék kheueh teugisa-gisa taba peukara u kantô peungadalan; sabab, meunyoe óh dudoe gata teubukeuti na salah peulom nyang hase gata peubuet?

⁹ Meunyoe salah faham ngon rakan gata, peuseuleusoe kheueh deungon ureuëng nyan mantong, teuma rahsia ureuëng laén bék kheueh gata buka.

¹⁰ Sabab, eunteuk gata jicab sibagoe ureuëng cubrée babah dan nan gata kutoe siumu masa.

¹¹ Peundapat nyang jipeugah deungon teupat sampoe nibak watée jih lagée boh kayée méuh lam pangan pirak.

¹² Sapa ureuëng áreh keu ureuëng nyang jitem deungoe, lagée euncien méuh atawa piasan keuncana.

¹³ Utosan nyang seutia, teupeujeuet nyang utoh jihnyan galak até, saban lagée iéleupie nibak ureuëng mupot padé diblang.

¹⁴ Janji-janji nyang hana sampoe, saban lagée awan dan angén nyang hana jipeutron ujeuen.

¹⁵ Keusabaran meusajan deungon tutoe haba nyang ramah jeuet teupeuyakén ureuëng nyang mat kuasa, dan teupeuhanco banmandum peulawanan.

¹⁶ Bék tapajoh meulisan sampoe jai that; singoh gata jeuet keumuak.

¹⁷ Bék kheueh kayém-kayém that tajak u rumoh jiran teutangga gata, treb bak treb jihnyan bosan laju jibanci keu gata.

¹⁸ Teumudoh deungon peuleusu hase teupeumaté, lagée peudeueng, palée atawa panah nyang tajam.

¹⁹ Peucaya keu peukhianat bak masa keusosahan saban that lagée meumomoh deungon gigo nyang guyah atawa teumeujak deungon gaki nyang lapée.

²⁰ Meuca-e keu ureuëng nyang teungoh seudeh lagée teupeulon dalam cuaca nyang sijuek ngon leupie lagée teuroe ié cuka nibak luka jih.

²¹ Meunyoe musoh gata deuk, tabri kheueh bak jihnyan peunajoh; dan meunyoe jihnyan

glah tho ngon rukueng, tabri kheueh bak jihnyan ié jieb.

²² Deungon na lagéenyan ka tapeujeuet musoh gatanyan malée dan TUHAN teuma geubri beureukat keu gata.

²³ Angén nyang jipot nibak utara pasti jipeutron ujeuen; meunan cit deungon haba keuhaba pasti jipeuteuka beungéh.

²⁴ Tinggai bak sagoe pageue leubeh mangat nibak tinggai saboh rumoh deungon peurumoh nyang galak jipeudong dakwa.

²⁵ Teuteurimong haba nyang jroh nibak nanggroë nyang jiôh saban lagée teujieb iéleupie óh watée dahaga.

²⁶ Ureuëng nyang gét nyang jipeutaloe droe nibak ureuëng doraka saban that lagée mata ié ceukoe atawa mon nyang kutoe.

²⁷ Hana gét teujieb meulisan lumpah that le, meunan cit hana gét peugah haba nyang le deungon seumeujo.

²⁸ Ureuëng nyang hana hase jikuasa droe jih saban that lagée banda nyang ka reuloh kuta jih.

CHAPTER 26

Lagée ujeuen watée musém khueng, dan salju di musém uroe, meunan cit teuma pujian keu ureuëng bangai nyang hana pantaih.

² Lagée cicém po dan meulayang-layang di udara, meunan cit deungon kutokan hana hase keunong ateueh ureuëng nyang hana meusalah.

³ Keuleudée harôh teupeungui keukang, dan guda harôh teuseunuët, meunan cit deungon ureuëng bangai harôh teupoh.

⁴ Ureuëng nyang jaweueb peue nyang jitanyong lé ureuëng bangai, saban cit bangai jih deungon ureuëng nyang teumanyong nyan.

⁵ Teumanyong nyang bangai harôh teujaweueb deungon nyang bangai teuma, mangat ureuëng teumanyong nyan sadar bahwa jihnyan hana carông lagée nyang jisangka nyan.

⁶ Teuyue bak ureuëng bangai keuteukirém beurita, saban cit lagée teuwiet gaki droe dan teumita ceulaka.

⁷ Lagée ureuëng lapée jipeuguna gaki gobnyan, meunan kheueh ureuëng bangai nyang peugah peutuah.

⁸ Teupujoe ureuëng nyang hana iéleumé peungeutahuan, saban cit lagée teuikat batée nyang kong that nibak jepretan.

⁹ Lagée ureuëng mabök jicungké duroe lam jaroe jih, meunan kheueh ureuëng bangai nyang jipeugah peutuah.

¹⁰ Soe nyang jok buet keu ureuëng bangai atawa soemantong ureuëng jihnyan jipeurugoe ureuëng ramé.

¹¹ Lagée asée jigisa ubak muntah jih, meunan kheueh ureuëng bangai nyang geu-ulang keu bangai nyan.

¹² Ureuëng nyang bangai sigoe mantong leubeh gét nibak ureuëng nyang jianggab droe jihnyan carông.

¹³ Ureuëng beu-oe galak that tinggai di rumoh; jihnyan geupeugah, "Na singa diluwa, ulôn hase jiruengköm nibak rot raya."

¹⁴ Lagée ôn pintoe meuputa nibak ensée jih, meunan kheueh ureuëng beu-oe jipeubalek-balek droe jih di ateueh teumpat éh.

- ¹⁵ Na ureuëng nyang beu-oe hana tanggung-tanggung; teupeusueb peunajoh lam babah droe jih mantong hana jitem.
- ¹⁶ Ureuëng beu-oe jianggab droe jihnyan leubeh meuhikeumat nibak tujoh droe ureuëng nyang jijok jeunaweueb nyang paih.
- ¹⁷ Ureuëng nyang peujampu droe bak ureuëng meudakwa nyang kon urosan jihnyan saban that lagée ureuëng nyang drob asée pungoe nibak punyueng jih.
- ¹⁸ Ureuëng nyang teumipée, laju jipeugah, "Ulôn meu ayang mantong deungon gata," saban that lagée ureuëng pungoe nyang jimeuén deungon sinjata meubahya.
- ²⁰ Meunyoe kayée ka habéh, apui pih lon; meunan cit meunyoe ureuëng panyang babah ka hanale, meudakwa pih ka seuleusoe.
- ²¹ Lagée adang dan kayée sampoe apui teutab hu; meunan kheueh ureuëng nyang galak meudakwa seutôt suasana.
- ²² Feusuna nyan mangat that rasa jih; dan gob galak ji-uët atranyan.
- ²³ Lagée beulangong tanoh nyang teuseupoh deungon pirak, meunan kheueh ureuëng nyang maméh bak babah, teuma até jih jeuhet.
- ²⁴ Ureuëng banci maméh that tutoe haba jih teuma até jih peunoh deungon tipée daya.
- ²⁵ Bahpi jihnyan ramah, bék kheueh bagaih tapeucaya; sabab rasa banci ka jikuasa nibak até jih.
- ²⁶ Bahpih jihnyan jisöm banci jihnyan, banmandum ureuëng teuma jingieng buet jih nyang jeuhet nyan.
- ²⁷ Soe nyang kueh uruek keu ureuëng laén, ureuëng nyang kueh nyan teuma meusuruek u dalam uruek nyan. Soe nyang gule batée mangat batéenyang jitimpok ateueh ureuëng laén, ureuëng nyan teuma jitimpok keudroe lé batée nyan.
- ²⁸ Teupeungeut ureuëng laén saban cit deungon teubanci. Babah nyang maméh teupeuteuka bala.

CHAPTER 27

Bék raya haba keuhai uroe singoh, sabab gata hana tateupeue peue nyang teuma teujadi sikeujab teub.

- ² Bék tapujoe droe gata keudroe; bah kheueh ureuëng laén nyang peubuet hai lagéenyang.
- ³ Batée dan anoe nyan mantong phui, meunyoe teubandeng deungon sakét até nyang jipeuteuka lé ureuëng bangai.
- ⁴ Beungéh nyan keujam dan teupeuhanco peue nyang na, teuma meunyoe meuhadab ngon tukang ceumburu soe nyang ék teuen?
- ⁵ Leubeh gét teuseugah nyang trang-trang nibak gaséh nyang hana teupeugah.
- ⁶ Rakan jiseumeupoh deungon cinta, teuma musoh jipangkée deungon bisa.
- ⁷ Meunyoe pruet troe, meulisan pih jitulak; teuma meunyoe deuk, nyang phet pih teurasa mangat.
- ⁸ Ureuëng nyang jitinggai rumoh droejih nyan, lagée cicém nyang jitinggai uempueng jih.
- ⁹ Lagée minyéuk mangat bée dan bée-bée nyang haröm jipeumangat até, meunan kheueh teuma keuhai gét rakan jipeumangat jiwa.
- ¹⁰ Bék tuwoe ubak rakan gata atawa ubak rakan ureuëng syiek gata. Teungoh gata meularat bék kheueh talakée tulông ubak syedara gata; waréh lingka nyang tô leubeh meuguna nibak syedara gata nyang jiôh.

- ¹¹ Hai aneuëk ulôn bah kheueh gata bijaksana, mangat jeuet ulôn seunang dan hase teujaweueb meunyoë jirapa.
- ¹² Ureuëng bijaksana geupeusie meunyoë ka geukalon bahya; di ureuëng bangai jajak laju bahpi jitimpa lé bala.
- ¹³ Soe nyang tem tanggung utang ureuëng laén, patot teucok hareuta milék ureuëng nyan sibagoe barang jaminan.
- ¹⁴ Soe mantong meunyoë mantong seuboh jibeuet saleuem ubak rakan jihnyan deungon su nyang teuga, hai nyang lagéénan teuanggab jiucab laknat.
- ¹⁵ Peurumoh nyang galak meudakwa lagée su ujeuen nyang jitron siuroe suntok.
- ¹⁶ Hana mungken jihnyan teuyue seungab, lagée angén hana hase teupeuteun dan minyéuk hana hase teureugam.
- ¹⁷ Lagée toh baja teuasah baja, meunan cit teuma manusia jimeurunoe ubak seusabe droe jih.
- ¹⁸ Soe nyang peulara bak kayée, teuma jipajoh boh jih. Deundayang teuma jihareuga meunyoë jipeumanja teungku droe jih.
- ¹⁹ Lagée ié nyang jipoh cahya ateueh ruman gata, meunan kheueh até gata nyang jitunyok soe droe gata.
- ²⁰ Lam donya ureuëng maté, sabe na teumpat; meunan kheueh nafeusu manusia hana bataih.
- ²¹ Méuh dan pirak teu ujoe lam tungkée apui; dan ureuëng jituri nibak sikeueb jih keupujoe-pujoe.
- ²² Bahpi ureuëng bangai jipoh galak droe, nyang bangai jihnyan teutab hana teuma gadôh.
- ²³ Peulara kheueh beulatang peulara gata beujroh-jroh,
- ²⁴ sabab keukayaan hana teuma keukai, bahkan kuasa keu teupeurintah pih hana teutab siumu masa.
- ²⁵ Naleueng di blang dan di gunong teukoh dan teugumpôi keu beulatang peulara gata, teuma óh lheuehnyan ka jitimoh naleueng nyang barô.
- ²⁶ Nibak bulée-bulée bubiri gata, gata hase meuteumé peukayan, dan nibak péng yuem kaméng-kaméng gata nyang ka teupeubloe gata hase tabloe tanoh nyang barô.
- ²⁷ Nibak kaméng-kaméng gata nyang laén gata hase meuteumé susu keu droe gata dan keuluwarga gata meunan cit keu peulayan-peulayan gata.

CHAPTER 28

Ureuëng jeuhet jiplueng hana ureuëng nyang tiyeub jihnyan, teuma ureuëng jujoë beuhe lagée singa.

- ² Meunyoë bansa meudesya, peunguasa meugantoe-gantoe; meunyoë peumimpén bijaksana, bansa teuma meuteun dan teutab jaya.
- ³ Peunguasa nyang jitindéeh ureuëng gasien, lagée ujeuen teuga nyang hana pirang dan jipeurusak hase panen.
- ⁴ Soe nyang peumeuén huköm, jidong blaih ureuëng jeuhet; dan soe nyang taát ubak huköm jilawan ureuëng jeuhet.
- ⁵ Keuadelan hana jipaham lé ureuëng doraka, teuma ureuëng nyang seumah TUHAN muphom that-that keuhai nyan.
- ⁶ Leubeh gét ureuëng gasien nyang jujoë até nibak ureuëng kaya nyang jeuhet até.

- ⁷ Peumuda nyang taát ubak huköm na kheueh ureuëng nyang bijaksana. Teuma ureuëng nyang meurakan deungon ureuëng royal jipeumalée ureuëng syiek jih.
- ⁸ Soe nyang jeuet keukaya sabab jicok riba dan jikuet laba nyang si le-le jih, keukayaan jihnyan teuma rhot ubak ureuëng nyang na gaséh sayang keu ureuëng gasien.
- ⁹ Meunyoe gata hana taát ubak huköm Allah, Po teu Allah pih meurasa muák keu doá-doá gata.
- ¹⁰ Soe nyang bujuk ureuëng juJoe mangat jipeubuet jeuhet, ureuëng nyan keudroe ka rhot u dalam peurangkab. Ureuëng nyang gleh ngon murni até jih teuma geubri beureukat sampoe bahgia.
- ¹¹ Ureuëng kaya sabe meurasa droe gobnyan bijaksana, teuma ureuëng gasien nyang na budoebasa jiteupeue soe nyang sibeuna jih gobnyan.
- ¹² Meunyoe ureuëng nyang jroh nyang mat kuasa, banmandum ureuëng laén galak raya, teuma meunyoe ureuëng jeuhet nyang mat peurintah dumna rakyat jijak musöm.
- ¹³ Soe nyang peusöm desya ureuëng nyan hana meu-untông. Dan soe nyang jiangkée droe dan jitinggai desya nyan, ureuëng nyan geugaséh lé TUHAN.
- ¹⁴ Horeumat kheueh TUHAN pajan mantong, teuma gata meuteumé bahgia. Meunyoe gata talawan Gobnyan, gata meuteumé cilaka.
- ¹⁵ Ureuëng jeuhet nyang mat kuasa ateueh ureuëng nyang pa-pa, lagée singa nyang jitaué ateueh cagée nyang meunyeurang.
- ¹⁶ Peunguasa nyang jitindéeh ureuëng laén, nyang lagée nyan hana akai nyang seuhat; peunguasa nyang geubanci ubak buet nyang jeuhet teuma geumat peurintah meuthonthon.
- ¹⁷ Sidroe ureuëng tukang poh maté ureuëng laén meurasa droe jipeulet sabe sampoe ureuëng nyan maté; hana meusidroe pih nyang hase jipeuteun jihnyan.
- ¹⁸ Ureuëng nyang udeb gleh hana meucupa, teuma seulamat. Dan ureuëng nyang keuweng-keuwot udeb jih, teuma reubah.
- ¹⁹ Peutani nyang meubuet brat nibak ureuëng laén seb peunajoh; dan ureuëng nyang jiböih-böih watée jihnyan meukureueng.
- ²⁰ Ureuëng nyang juJoe geubri beureukat lé TUHAN, teuma ureuëng nyang meuheut beubagaih kaya hana teupeusie nibak huköman.
- ²¹ Hana gét teupeubeuda-beuda manusia; teuma na cit hakém nyang geutem peubuet jeuhet teuma mangat meuteumé péng sikada.
- ²² Ureuëng nyang leuha meuheut that beubagaih kaya; dan ureuëng nyan hana sada bahwa gasien nyang brat bagaih jiteuka ateueh ureuëng nyan.
- ²³ Ureuëng nyang jitem ureuëng laén akhé jih leubeh meuyuém nibak ureuëng jok pujoe.
- ²⁴ Soe nyang ceumeucue atra ureuëng syiek jihnyan dan geupeugah nyan hana meudesya, ureuëng nyan saban deungon pancuri-pancuri nyang laén.
- ²⁵ Soe nyang peupeunteng droe keudroe nibak ureuëng nyan jipeuteuka dakwa-dakwi; dan gata leubeh meu untông meunyoe gata peucaya ubak TUHAN.
- ²⁶ Soe nyang peubeuna peundapat jih keudroe, nibak ureuëng nyan hana meuakai nyang seuhat. Dan soe nyang jiseutôt ajaran ureuëng nyang bijaksana teuma seulamat.
- ²⁷ Soe nyang jitem bri keu ureuëng gasien jinoe jihnyan hana meukureueng, dan soe nyang tôb mata ateueh ureuëng gasien, jihnyan keunong kutokan.
- ²⁸ Meunyoe ureuëng jeuhet jimat kausa, rakyat jijak musöm; teuma meunyoe ureuëng jeuhet binasa, ureuëng nyang ade teuma jipimpén deungon leuluasa.

CHAPTER 29

Soe nyang teutab meubangkang meunyoe teubri naseuhat, saboh saat jihnyan hanco hana hase teupeugét le.

² Meunyoe ureuëng ade nyang mat peurintah, rakyat geumbira. Teuma meunyoe ureuëng jeuhet nyang mat kuasa, rakyat meudeurita.

³ Soe nyang galak ubak hikeumat, keubit galak that até ayah jih. Dan soe nyang meungon deungon inong jeuhet ka jimeupoya deungon péng jih.

⁴ Meunyoe peunguasa geupakoe ubak keuadelan, nanggroë gobnyan teuma kukoih. Teuma meunyoe jihnyan nyang peunteng keu péng mantong, teuma nanggroë gobnyan hase reuloh.

⁵ Soe nyang jisanjong sabe keudroe-droe jih, jipasang taron keudroe jih keudroe.

⁶ Ureuëng jeuhet ka meucuét deungon desya jih, ureuëng jujoe meurasa mangat dan bahgia.

⁷ Ureuëng nyang jroh jiteupeue hak ureuëng nyang leumoh, teuma ureuëng jeuhet hana jipeuphom keuhai nyan.

⁸ Ureuëng nyang galak meu upat hase jipeuhanco banda, teuma ureuëng bijaksana jipeuteuntram suasana.

⁹ Meunyoe ureuëng bijaksana dan ureuëng bangai jimeupeukara, ureuëng bangai nyan jilab beungéh dan jikém sampoe jipeuteuka karu nyang hana meuteuntée.

¹⁰ Ureuëng nyang jujoe até jibanci lé ureuëng nyang graih keu darah, teuma jilindong lé ureuëng nyang jroh.

¹¹ Ureuëng bangai meunyoe beungéh trang-trang hana jilob-lob, teuma ureuëng bijaksana raya that saba dan geupeuteun beungéh gobnyan.

¹² Meunyoe peunguasa geudeungoe keu haba sulet, peugawée gobnyan teuma jeuet keu ureuëng jeuhet banmandum.

¹³ Sidroe ureuëng gasien dan ureuëng nyang tindéeh ureuëng gasien nyan na keusamaan; keu bandua awaknyan TUHAN geubri mata keu jikeumalon cahya udeb.

¹⁴ Meunyoe raja geubila hak ureuëng leumoh, meuthon-thon rajanyan hase geumat peurintah.

¹⁵ Deungon teudidek dan teutegah manusia nyan hase jeuet keu bijaksana. Aneuëk nyang sabe teupeupumoh peue nyang jilakée teuma jipeumalée ma jih.

¹⁶ Meunyoe ureuëng jeuhet nyang mat kuasa, peulanggaran meuningkat. Teuma ureuëng jujoe jiteumé kalon keuhancoran ureuëng jeuhet.

¹⁷ Didek kheueh aneuëk gata, teuma gobnyan geubri keuteuntraman keu gata, dan jeuet keuhiboran keu gata.

¹⁸ Bansa nyang hana meuteumé bimbéngan nibak TUHAN jeuet keubansa nyang peunoh deungon karu. Mubahgia kheueh manusia nyang taát ubak huköm TUHAN.

¹⁹ Sidroe namiet hana hase teupeurunoe deungon tutoe kata. Jihnyan muphom, teuma hana jisimak.

²⁰ Leubeh le harapan nibak ureuëng bangai, nibak ureuëng nyang jipeugah haba hana jipike-pike.

²¹ Namiet nyang teupeumanja yohphon muda, akhé jih jeuet keu ureuëng kreueh ulée.

²² Ureuëng nyang bagaih beungéh teupeusabab manusia jai that nyang meudakwa dan meudesya.

²³ Ureuëng sombong teuma geupeumiyueb; dan ureuëng nyang miyueb até teuma

geupujoe.

²⁴ Ureuëng nyang meukeureuja sajan deungon pancuri, saban cit geubanci ubak droe keudroe. Meunyoé jihnyan troh-trang di kantô peungadelan, jihnyan geupeurhot huköman. Teuma ureuëng nyan seungab mantong, ureuëng keunong kutokan Allah.

²⁵ Teumakot ubak peundapat ureuëng laén, akibat jih na kheueh keusosahan. Peucaya ubak TUHAN, teuma gata aman.

²⁶ Jai that ureuëng nyang jimita muka ubak peunguasa, teuma nyang bri keuadalan, na kheueh TUHAN mantong.

²⁷ Ureuëng nyang gét hana galak keu ureuëng jeuhet; dan di ureuëng jeuhet jibanci keu ureuëng gét.

CHAPTER 30

Nyoe kheueh tutoe-tutoe haba nyang geupeugah lé Agur bin Yake nibak Masa: "Ulôn hék that, ya Allah, ulôn hék that! Habéh kheueh teunaga ulôn!

² Ulôn nyoe bangai lagée beulatang; hana peungeurtian.

³ Hántom na ulôn meurunoe hikeumat, dan meubacut pih hana lôn teupeue keuhai Allah.

⁴ Manusia toh kheueh nyang ka lheueh geu-ék tron u syeuruga? Peu kheueh ka lheueh jireugam angén lam peleuet jaroe jihnyan, dan jibungkoih ié lam bajée jihnyan, atawa jipeuteutab bataih-bataih donya? Soe kheueh jihnyan, soe teuma aneuëk jihnyan? Pasti Droeneueh neuteupeue!

⁵ Allah geupeutrok ban janji Gobnyan. Dan Gobnyan lagée peurisai keu banmandum nyang teuka meulindong ubak Gobnyan.

⁶ Meunyoé gata tatamah peue nyang geupeugah, Gobnyan teuma geuteugah gata dan keujok bukeuti bahwa gata sulet."

⁷ "Ya Allah, ulôn lakée sigohlom ulôn maté, neubri kheueh keu ulôn dua hai nyoe.

⁸ Bék sampoe ulôn peugah haba nyang jeuhet dan duseuta, dan bék neupeubiyeu ulôn gasien atawa kaya. Neubri kheueh keu ulôn teuma peue nyang ulôn peureulée.

⁹ Sabab, meunyoé ulôn ka kaya, mungken ulôn teuma lôn peugah bahwa ulôn hana peureulée keu Droeneueh. Dan meunyoé ulôn gasien, mungken ulôn ceumeucue sampoe nan Droeneueh nyang mulia hase teupekuto."

¹⁰ Bék peusuna sidroe namiet keu teungku jih, teuma gata jipeusumpah dan jianggab gata salah.

¹¹ Na ureuëng nyang ji peusumpah ureuëng syiek jih dan hana jihareuga keu ma jih.

¹² Na ureuëng nyang jianggab droe jih suci padahai jih nyan kutoe lumpah na.

¹³ Na ureuëng meurasa droe jih jroh lumpah na -- dan hana tanggong gét jih!

¹⁴ Na ureuëng jimita hareukat seucara keujam; deungon muka nyang meuhöb dan jipaksa ureuëng gasien ngon ureuëng leumoh mangat jibri hareuta jihnyan keu awaknyan.

¹⁵ Lintah darat na dua droe aneuëk; ban dua jih jiboh nan "Keu ulôn!" Na peuet hai nyang hántom na puih:

¹⁶ Donya ureuëng maté, ureuëng inong nyang hántom peulahé aneuëk, tanoh nyang tho kréng nyang hawa keu ié ujeuen, dan apui nyang jimeulieh sira jimeuéue keudeh keunoe.

¹⁷ Ureuëng nyang ceubéb ayah droe jih dan ma jih nyang ka tuha, ureuëng nyang lagée nyan patot that teugeulawa uluwa mangat matajih jicatuék lé cicém gagak dan manyét jih jipajoh lé cicém rajawali.

¹⁸ Na peuet hai nyang paleng payah nibak ulôn keumeuhase teupeuphom:

¹⁹ cicém rajawali nyang jipo di manyang, uleue nyang jimeuéue di ateuh batée kareung, kapai nyang meulayeue di teungoh laôt, dan sijudo aneuëk muda ngon aneuëk dara nyang teungoh meucinta.

²⁰ Nyoe kheueh siasat sidroe ureuëng inong nyang hana seutia keu lakoe jih: Óh ka lheueh jimeumukah, jimakheun dan laju jilab babah jihnyan, óh lheuehnyan jipeugah, "Ulôn hana lôn peubuet sapeue!"

²¹ Na peuet hai nyang payah teuteurimong bansigom donya:

²² Sidroe namiet nyang jeuet keuraja, sidroe ureuëng bangai nyang meuteumé peue mantong nyang jilakée,

²³ sidroe ureuëng inong nyang meuteumé meukawen padahai inong nyan hana jigalak lé ureuëng laén, sidroe namiet ureuëng inong nyang meuhase jireubot keududuekan pocut jih.

²⁴ Di ateuh bumoenyoe na peuet macam beulatang ubit teuma carông that-that, na kheueh:

²⁵ Sidom, beulatang nyang hana teuga, teuma jiteupeu keubah peunajoh jih óh watée musém khueng teuka.

²⁶ Peulandok, beulatang nyang leumoh, teuma jiteupeu peugét uempueng di ateuh bukét batée.

²⁷ Daruet, beulatang nyang hana meuraja, teuma jiteupeu doeng meubaréh meuato banja.

²⁸ Cicak, beulatang nyang hase teudrob deungon jaroe, teuma beulatang nyan na meuteumé di meuligoe raja.

²⁹ Na teuma peuet hai nyang lumpah meukeunong meunyoe teungieng cara jihjak, na kheueh:

³⁰ Singa, beulatang nyang paleng teuga lamkawan banmandum beulatang dan hana yo ubak peue mantong;

³¹ kaméng agam, manok agam nyang watée jijak ulée teudong, dan jeuet keuraja dikeue rakyat jih.

³² Meunyoe lé sabab bangai gata deungon sombong gata reuncana buet-buet nyang jeuhet, awaih!

³³ Sabab, meunyoe gata tawot ié susu, nyang gata peuhase na kheueh meunteuga. Meunyoe gata taseukok idong ureuëng laén, laju jiteubiet darah. Meunyoe gata tapeuteuka beungéh, gata jitamong lam meudakwa.

CHAPTER 31

Nyoë kheueh tutoe haba nyang geupeugah lé ibunda Lemuel, raja Masa keu aneuëk gobnyan,

² "Aneuëk ulôn, boh até ma, nyang ulôn peulahé sibagoe jeunaweueb ateuh doá lôn. Peu kheueh nyang jeuet ulôn peubuet keu gata?

³ Bék kheueh teuböih-böih teuga gata atawa peuhambo teunaga gata keu ureuëng inong. Ka le that raja nyang hanco sabab ureuëng inong.

⁴ Ingat kheueh, Lemuel! Jijieb ié anggô dan tagie ubak minuman kreueh, hana pantaih hai nyang lagéenyman keu ureuëng mat kuasa.

⁵ Sabab, meunyoe raja geujieb ié kreueh, gobnyan tuwoë ubak huköm dan hana geupakoe keu ureuëng leumoh.

- ⁶ Lé kreueh nyan na kheueh keu ureuëng nyang meurana dan nyang seudeh até.
- ⁷ Awaknyan jijieb keu jipeutuwoe ubak gasien dan keusosahan droe keudroe jih.
- ⁸ Bila kheueh awaknyan nyang hana hase jibila droe jih keudroe. Dan lindong kheueh banmandum hak ureuëng nyang hana meudaya.
- ⁹ Meujuang kheueh keu awaknyan, dan beujeuet kheueh keu hakém nyang ade. Lindong kheueh hak ureuëng gasien dan ureuëng nyang teutindéeh."
- ¹⁰ Peurumoh nyang carông payah meuteumé; gobnyan leubeh meuyuem nibak intan beulian.
- ¹¹ Ureuëng lakoe hana kureueng sapeue, sabab jipeuduek keupeucayaan keu ureuëng binoe.
- ¹² Inong nyan hántom jipeubuet jeuhet keu teungku lakoe; sipanyang umu jihnyan geupeubuet nyang jroh keu teungku lakoe.
- ¹³ Geuhnyan jumot that geupeusapat rami dan bulée bubiri dan laloe meubuet bak teupat teunun.
- ¹⁴ Di jiôh jihnyan jiba peunajoh, lagée nyang ka jipeubuet lé kapai-kapai niaga.
- ¹⁵ Ban seuboh buta jihnyan ka jibeudôh jijak taguen bu keu keuluwarga jih, dan laju jibagi-bagi tugaih nibak peulayan-peulayan jihnyan.
- ¹⁶ Jihnyan jijak mita tanoh saboh keubeueng umong dan laju jibloe; dan jipula laju saboh lampôh anggô nibak wase jihnyan.
- ¹⁷ Jihnyan jipeusiab droe jih keujimeubuet si habéh teunaga.
- ¹⁸ Jihnyan jiteupeue bahwa peue mantong nyang jipeubuet nyan meulaba that; jihnyan jimeubuet trok teungoh malam.
- ¹⁹ Beuneung teubalot dan ija jicôb laju.
- ²⁰ Jihnyan hana kriét keu ureuëng nyang hana seb; dan gobnyan gét até keu ureuëng nyang peureulée teutulông.
- ²¹ Geuhnyan hana khawate meunyoe jiteuka meusém sijuek, sabab bajée seu-uem ka geukeubah keu keuluwarga gobnyan.
- ²² Geuhnyan keudroe nyang peugét tika peureumadani; peukayan gobnyan nibak ija lineun ungu nyang meuwah.
- ²³ Lakoe jihnyan na kheueh ureuëng meusyeuhu -- sidroe lamkawan ureuëng nyang jeuet keu peumimpén banda.
- ²⁴ Jihnyan jipeugét peukayan dan taloe keuieng laju jijak peubloe ubak ureuëng meukat.
- ²⁵ Jihnyan meuwibawa dan jihoreumat lé gob; dan hana khawate keuhai uroe singoh.
- ²⁶ Meunyoe jipeugah haba leumoh leumbot; tutoe haba jihnyan bijaksana.
- ²⁷ Jihnyan sabe rajin meubuet dan geupakoe urosan rumoh tangga droe.
- ²⁸ Jihnyan jihareuga lé banmandum aneuëk droe, dan geupujoe lé lakoe droe.
- ²⁹ "Jai that ureuëng inong nyang jroh," geupeugah lé teungku lakoe jih, "teuma droeneueh kheueh nyang paleng jroh nibak awaknyan banmandum."
- ³⁰ Ruman nyang maméh hana hase teupeucaya, dan ruman ceudah teuma gadôh; teuma ureuëng inong nyang taát ubak TUHAN patot that meuteumé pujoe.
- ³¹ Balaih kheueh peue mantong nyang jroh; jihnyan inong nyang patot teuhoreumat dipat mantong na!